

İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı Dönemindeki İlk Zonguldak Gezisi (6-13 Aralık 1938) *

The First Zonguldak Trip During The Predicency Of İsmet İnönü (6-13 December 1938)

Yücel NAMAL**
İlker ÇAĞLAR***

Öz:

Türkiye Cumhuriyeti devlet adamlarının yurt gezisi yapma geleneği Osmanlı Pa-dışahı II. Mahmud döneminden beri süregelen bir uygulamadır. Halk ve yönetim ara-sında iletişimi geliştirmek, memleketin durumunu yakından görmek, halkın dilek ve şikayetlerini yerinde görmek için yurt gezileri yapmışlardır. Osmanlı devletinin yıkıl-masının ardından da Türkiye Cumhuriyet'inde devlet adamlarının yurt gezisi yapma geleneği M. Kemal Atatürk ile devam etmiştir. İsmet İnönü hem başbakanlık hem de cumhurbaşkanlığı görevleri sırasında bu geleneğe uygun hareket etmiştir. İnönü 1933, 1934, 1935.1937 tarihlerinde Başbakan olarak Zonguldak'a geziler yapmıştır.

1937 yılında bölge milletvekilleri ve yöneticilerinin daveti üzerine İsmet İnönü ,başbakanlık görevi sırasında Zonguldak'ında içinde olduğu Anadolu'nun kuzeyi-ne bir gezi yapmayı planlamış olsa da görevinden ayrıldığı için bu gezi gerçekleştirememiştir. İsmet İnönü cumhurbaşkanı olduktan sonra 6-13 Aralık 1938 tarihleri arasında Kastamonu, Zonguldak , Amasra , Bartın , Karabük ve Çankırı'yı da içi-ne alan bu geziyi yapmıştır. İnönü ziyaret ettiği Zonguldak ve beldelerinde halk ile yakınlaşmış onların dertlerini ve isteklerini dinleyerek bizzat not almıştır.

* Bu makale İlker Çağlar'ın Doç.Dr. Yücel Namal danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Doç.Dr., yucelnamal@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8074-0134.

*** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, caglarilker@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1234-9077.

Zonguldak kömür havzasında kömür üretiminin artırılması, işçilerin sorunları ve bölgenin kalkınması ile yakından ilgilenmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü daha önce bölgede yapılan yatırımları denetlemiştir. Daha önce temelini attığı Karabük Demir Çelik tesislerinin inşası ve işçilerin sorunları ile bilgiler olarak çalışmaları kontrol etmiştir. Gezi sürecinde ve sonrasında bizzat emirler vererek sorunların çözülebilmesi için çaba sarf etmiştir. Cumhurbaşkanı İnönü gezi sonrasında ise hazırlamış olduğu raporları hükümete sunarak gezide gördüğü sorunları çözme yolunu seçmiştir. Bu çalışma ile Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 11 Aralık 1938'te Zonguldak, Amasra, Bartın ve Karabük şehirlerine yaptığı gezinin nedenlerini, Cumhurbaşkanı İnönü'nün halkla temaslarını, halkın bu geziye göstermiş oldukları ilgi ve basına yansımaları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

AnahtarSözcükler: İsmet İnönü, Cumhurbaşkanı, Zonguldak, Kömür.

Abstract:

The tradition of the statesmen of the Republic of Turkey to travel abroad has been an ongoing practice since the reign of the Ottoman Sultan Mahmud II. They made country tours to improve communication between the people and the administration, to see the situation of the country closely, and to see the wishes and complaints of the people in place. After the collapse of the Ottoman state, the tradition of statesmen to travel abroad in the Republic of Turkey continued with M.Kemal Atatürk. İsmet İnönü acted in accordance with this tradition during his duties as both prime minister and president. İnönü made trips to Zonguldak as the Prime Minister in 1933, 1934, 1935.1937.

In 1937, upon the invitation of the regional deputies and administrators, İsmet İnönü planned to make a trip to the north of Anatolia, including Zonguldak, during his duty as prime minister, but he could not make this trip because he left his post. After İsmet İnönü became the president, he made this trip, which included Kastamonu, Zonguldak, Amasra, Bartın, Karabük and Çankırı, between 6-13 December 1938. İnönü became close with the people in Zonguldak and its towns, which he visited, and listened to their problems and wishes and took notes personally. He was closely interested in increasing the coal production in the Zonguldak coal basin, the problems of the workers and the development of the region. President İsmet İnönü previously supervised the investments made in the region. He controlled the works by getting information about the construction of the Karabük Iron and Steel facilities, which he had laid the foundations before, and the problems of the workers. He made an effort to solve the problems by giving orders personally during and after the trip. After the trip, President İnönü presented the reports he had prepared to the government and chose to solve the problems he saw during the trip. With this study, the reasons for President İsmet İnönü's trip to the cities of Zonguldak, Amasra, Bartın and Karabük on 11 December 1938, the contacts of President İnönü with the public, the interest of the people in this trip and their reflections on the press were tried to be revealed.

Keywords: İsmet İnönü, Zonguldak, President, Coal

Giriş

Zonguldak ismi 19.yy da ne devletin idari yapılanmasında ne de herhangi bir siyasi haritada adı geçecek kadar önemli bir mevki değildi. Bu bölgede bulunan kömürün ekonomik ve stratejik değeri sayesinde Zonguldak 1899'da kaza haline getirildi (Genç 2006: 84). Osmanlı sanayileşmesinde önemli paya sahip olan Zonguldak şehri bu özelliğini miras olarak yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde de devam ettirmiştir. Zonguldak'ın bu önemli özelliğinden ötürü Cumhuriyet yönetimi 1 Nisan 1924'te Zonguldak'ı Türkiye Cumhuriyeti'nin "ilk vilayeti" yaptı (Koca 2005: 235). Zonguldak kömür havzasının ekonomik değerini büyütme için Cumhuriyet yönetimi kömür istihsalâtını, artırmak istiyordu. M. Kemal Atatürk bu konunun önemine binaen mecliste yaptığı konuşmada "İstihsalâtı artırmak için mütemadiyen tedbirler alınmaktadır." diyerek bölgenin potansiyeline karşın yetersiz olan kömür üretiminin artırılması için daha fazla çalışılma yapmanın gereğini belirtmiştir (TBMM Zabıt Ceridesi 1926:3). Bunun neticesinde 1055 Sayılı Teşvik-i Sanayi Kanununu çıkarılmıştır. Daha sonraki dönem içerisinde bölgede açılan kömür yıkama tesisleri, elektrik santrali ve kömüre bağlı fabrikalar aracılığı ile ülke ekonomisi güçlenmeye başlamıştır. Üretim tekniği ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi neticesinde artan kömürün üretiminin daha artırılması ve satışı için 13 kararname çıkarılarak kömür ihraç edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır (İmer 1944:38-39). Bölgenin ekonomik değerine istinaden Cumhuriyet hükümetleri Zonguldak kömür havzasına bir çok gezi tertip ederek havzaya verdikleri önemi göstermişlerdir. Bölgeye yapılan gezilerin bir kısmını şöyle sıralayabiliriz: "Maliye Bakanı Hasan Saka 25 Mart 1923'te (daha sonra Ticaret Bakanı olarak ikinci defa gelmiştir), İmar ve İskân Bakanı Celal Bayar 1 Haziran 1926'da, Ziraat (Tarım) Bakanı Hayri Bey 6 Aralık 1928'de, İktisat Bakanı Rahmi Bey 24 Haziran 1928'de, Nafia (Bayındırlık) Bakanı Recep Bey 8 Ağustos 1930'da, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak Paşa 9 Temmuz 1931'de, Dâhiliye (İçişleri) Bakanı Şükrü Kaya 19 Ağustos 1931'de. Ayrıca, parti örgütünden milletvekilleri Cevat Abbas Bey, Halil Bey, Hasan Cemil Bey, Saffet Bey, Dr. Cemal Bey, Memduh Şevket Bey, Mahmut Bey, Yunus Nadi Bey" yanı sıra bir çok yazar, bilim insanı, müsteşar bölgeye gelmiş ve incelemeler yapmışlardır (Namal 2010:10). Bu gezilerden daha önemlisi ise M. Kemal'in 21 Ağustos 1931 yılında Ertuğrul Yatı ile Zonguldak'a yaptığı gezidir (Önder 1975:359). M. Kemal Atatürk genelde yurt gezilerini cumhuriyet rejimini sağlamlaştırma, sağlık, eğitim ve sosyo-ekonomik alanlarındaki problemleri çözmeye yönelik olarak yapmıştır. Daha önce yönetim ve halk arasında olan uçurum ve kopukluğun tersine milletin şehrine, kasabasına, köyüne kadar giden M. Kemal halk ile bütünleşerek yeni yönetim anlayışını ortaya koymuştur. Halk ile yakın diyaloglar kurmuş, onlarla fikir alışverişi içinde bulunarak, halkı aracısız yakından dinlemiştir. M. Kemal yaptığı geziler esnasında yanında uzmanlar, bürokratlar, eğitimciler, basın temsilcileri götürerek meselelere ciddi yaklaştığını göstermiştir. Bu bağlamda Zonguldak'a gelen M. Kemal burada da kömür meselesine önem vermiştir. Kömür madenlerinin daha verimli bir şekilde işletilmesi için bölge halkı ve madencilerin durumları hususlarında incelemelerde bulunmuştur. M. Kemal'in 1931 yılındaki gezisi ile devlet yönetiminin havzaya verdiği önemi en üst seviyeden görmekteyiz.

M. Kemal yerli maden kaynaklarının kullanılmasıyla oluşturulacak sanayi aracılığı ile dışa bağımlılığı sona erdirmek ve iktisadi bağımsızlığı sağlamak amacıyla

(Atatürk 2006: 69). Bu açıdan Zonguldak kömür havzası çok önemli bir değere sahiptir. Bundan dolayı M. Kemal'den sonra da devlet yöneticilerinin bölgeye olan ilgisinde bir azalma olmamıştır.

M. Kemal 'den sonra en yüksek devlet yetkilisi olarak İsmet İnönü Başbakan sıfatıyla Zonguldak kömür havzasına ilk defa 17 Kasım 1933'te gelmiştir (Akşam7 Teşrinisani1933:1). Başbakan İsmet İnönü Zonguldak kömür havzasında bizzat ocaklara kadar inerek incelemelerde bulunmuştur. İnönü "*Kömür havzasını tanımak için iki gün çalıştım .yerinde görüşlerim çok istifadeli oldu. Şehir ile havzanın inkişaf halinde bulunan servet ve sanayii dikkati açık bir surette celbetmektedir ,geldiğimden çok memnun oldum*" diyerek gezisini 19 Kasım 1933'te bitirmiştir (İnönü 2003:33).Bu gezinin ardından farklı tarihlerde Başbakan İsmet İnönü Zonguldak kömür havzasına geziler yapmıştır. Başbakan İsmet İnönü 15 Ağustos 1934 yılında Türk-İş maden sahasını incelemek ve Suni Antrasit Fabrikasının temelini atılması amacıyla Zonguldak'a gelmiştir (Karakuzu,Namal 2014:276). Başbakan İnönü' bu gezide Suni Antrasit Fabrika'sının temel atılmasını ve Kilimli'de lavvuar açılışını gerçekleştirmiştir (Vakit 16 Ağustos 1934:1). Başbakan İnönü Zonguldak halkı tarafından sevinç gösterileri ile karşılanmıştır. Başbakan İnönü fabrika temel atma töreninde yaptığı konuşmada "*İş Bankası ile Sümer Bankası'nın müşterek teşebbüsü olarak tesis edilen Suni antrasit fabrikasının temelini atmış bulunmaktayız "Bununla hakiki kömür sanayine girmiş olacağız"* diyerek Zonguldak'ın enerji ve sanayi alanındaki önemini ortaya koymuştur (Karaoğuz 1934: 1-3).

Bu geziden sonra Başbakan İnönü'nün sonraki Zonguldak seyahati 1935'te gerçekleşmiştir. Başbakan İnönü 30 Haziran 1935'te Doğu illerini kapsayan bir geziye başlamış ve bu gezi 8 Ağustos 1935'e kadar sürmüştür (Eyüboğlu 2009:496). Başbakan İnönü Doğu illerini kapsayan bu gezinin dönüşünde 7 Ağustos 1935'te Güneysu Vapur'u ile Zonguldak'a gelmiştir. Zonguldak halkı hem denizdeki teknelerde hem de karada sevgi gösterileri ile İnönü'yü karşılamışlardır. Başbakan İnönü Zonguldak'ta daha önce temelini attığı yatırımların neticelerini görmek ve madencilik alanındaki ilerlemeleri yerinde incelemek istemiştir. İnönü kömür maden sahası ve Sömikok fabrikasını görünce "*Burası bir alem olmuş çok terakki etmiş*" dedi (Haber 8 Ağustos 1935: 1). Ayrıca yaptığı incelemelerde kömür ve bölgedeki ulaşım olanakları ile ilgilenmiştir. Sömikok fabrikasının açılış töreni için tekrar şehre geleceği müjdesini vererek deniz yolu ile şehirden ayrılmıştır (Yeni Asır 9 Ağustos 1935:3). İsmet İnönü başbakanlık döneminde Zonguldak kömür havzasına 1937 tarihine başka bir gezi yapmıştır. 3 Nisan 1937 tarihinde Zonguldak'a bağlı Karabük bölgesinde Demir Çelik fabrikasını temelini atmıştır (Karabük 1999 İl Yıllığı 1999: 44). Bu geziden sonra ise İnönü başka sıfatlar ile Zonguldak'a geziler yapmaya devam etmiştir.

Atatürk'ün ölümünden sonra 11 Kasım 1938'de kendi deyimiyle görevden çekilmiş Malatya mebusu Mustafa İsmet İnönü Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Cumhurbaşkanı'na getirilmişti (Aydemir 2011:130). İsmet İnönü cumhurbaşkanı olduktan sonra Atatürk'ün politikalarını devam ettirmiş ve onun uygulamalarına benzer uygulamalar yapmıştır (Özdemir 2007:120).İsmet İnönü Atatürk'ün mirasının teminatını sağlayacak en doğru kişi olarak, Atatürk'ten sonra da hiçbir şeyin yarım kalmadığını devam edeceğini göstermek istiyordu (Turan 2000:135;Kumaş 1999:259). Bu amaç ile cumhurbaşkanlığı yaptığı dönem içerisinde 188 farklı bölgeye144 gezi yapmıştır (T.C

Cumhurbaşkanlığı 2006:329).İnönü'nün Zonguldak şehrine yapmış olduğu geziler de bunlardan biridir. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı olmasından sonra ekonomik alanda kalkınmak için madencilik ve yeraltı kaynaklarının bulunup kullanımını planlanmıştı (Neziroğlu;Yılmaz 2013:278-280). Bunu gerçekleştirmek için devletin ekonomik politikalarında ve hükümet programlarında kömür ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Bu görüş doğrultusunda dönemin devlet adamları taş kömürün başkenti olan Zonguldak kömür havzasına defalarca geziler gerçekleştirmiştir. Bu geziler sayesinde kömür üretimin artırılması, bölgedeki işçi ve halkın sorunlarının yerinde tespit edilip çözüme kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 1938 yılı sonunda Zonguldak ziyareti de bu amaçların gerçekleştirilmesi için yapılmıştır.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Batı Karadeniz Gezisi

Başbakanlık döneminde Batı Karadeniz bölgesindeki çeşitli şehirlerini kapsayan bir gezi planlanmıştı.Fakat İsmet İnönü'nün başbakanlık görevinde ayrılması neticesinde bu gezi gerçekleştirilmemişti. Cumhurbaşkanı seçildikten birkaç hafta sonra Zonguldak, ilçe ve beldelerini de kapsayan Batı Karadeniz gezisine çıktı. Bu gezi İnönü Cumhurbaşkanı seçildikten sonra yaptığı ilk yurt içi gezisi olmuştur. İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olmasından kısa bir süre sonra 6 Aralık 1938'de Kastamonu, 7 Aralık 1938'de Daday ve Taşköprü, 10 Aralık 1938'de İnebolu ve Amasra , 11 Aralık 1938'de Zonguldak'ı ziyaret etmesinin ardından İnönü, 12 Aralık 1938'de Karabük'e varmıştır. 13 Aralık 1938'de gezi ve incelemeler bitince Ankara'ya dönmüştür.

İsmet İnönü henüz Çankaya Köşk'üne taşınmadan önce Batı Karadeniz gezisinin planlanması hakkında Kastamonu Valisi Avni Doğan ile görüşme yapmıştır. İnönü Kastamonu valisi ile yaptığı konuşmada - *Vali bey, dediler, bıraktığım yerden başlayacağım. İki gün sonra Kastamonu'dayım.*" diyerek devlette var olan devam geleneğinin göstergesi olarak yapılamayan bu geziyi yapacağını göstermiştir (Doğan 1964: 230-231). Bu görüşme sonrası gezi güzergahı ve alınacak önlemler talimatlar ile görevlilere bildirilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Dr. Refik Saydam'ın Ankara, Çankırı, Kastamonu ve Zonguldak Valilikleri ile CHP İl Başkanlıklarına 3.12.1938 tarihinde gönderdiği şifrede İsmet İnönü'nün Kastamonu seyahat programı hakkında bilgi verilmiştir.¹

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü 5 Aralık 1938 akşam Saat 18:00 de Ankara Garı'ndan özel bir tren ile Zonguldak ,ilçesi Bartın ve Amasra, Karabük beldelerini içeren Batı Karadeniz gezisine başlamıştır (Ayın Tarihi

Birincikanun 1938:2), (Cumhuriyet 5 Birincikanun 1938:1). Cumhurbaşkanı İnönü'yü Ankara Garı'nda Büyük Millet Meclisi Reisi Abdülhalik Renda, Başvekil Celal Bayar, Orgeneral Asım Gündüz Ankara Valisi Nevzat Tandoğan vekiller heyeti ,mebuslar, ve diğer devlet erkanın yanısıra büyük bir halk kitlesi Cumhurbaşkanını coşkulu şekilde yolcu etmişlerdir (Tan 6 İlkkanun 1938:1 ; Cumhuriyet 5 Birincikanun 1938:1).

1 CHP Genel Sekreterinin, İsmet İnönü'nün Kastamonu seyahat programı hakkında 3.12.1938 tarihinde Ankara, Çankırı, Kastamonu ve Zonguldak Valilikleri ile CHP İl Başkanlıklarına gönderdiği şifredir. (Dipnot numarası yoktur.)

İsmet İnönü'nün gezi güzergahını, hangi araçlar ile gezinin icra edileceğini dönemin basınından yakından görmekteyiz. Buna göre İsmet İnönü Ankara Gar'ından tren ile Eskipazar istasyonuna gidecek, burada trenden inecektir. Karayolu ile Kastamonu'ya arından İnebolu'ya ve hava şartları müsait olursa, deniz yolu ile İnebolu ,Amasra üzerinden Zonguldak kömür havzasına uğrayarak incelemelerde bulunacaktır. Dönüşte Karabük'e uğrayacak ve orada temelini attığı Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın durumu inceledikten sonra Filyos yolu ile Ankara'ya dönecektir (Cumhuriyet 6 Birincikanun 1938:1). 5 Aralık 1938 te yola çıkan İsmet İnönü ,Alibeyli istasyonunda trende geceyi geçirdikten sonra sabah Çankırı'ya gelmiştir (BCA 30.10.0.0.2.12.15).Gezinin bu kısmında Çankırı'da kısa süre kalan İnönü dönüşte tekrar uğramak üzere Kastamonu'ya doğru yola çıktı (Türk Dili 7 Birincikanun 1938 :1; Akşam 7 Kanunuevel 1938:1-8). İsmet İnönü 6 Aralık 1938 öğle saatlerinde Kastamonu'ya ulaştı (Doğrusöz 7 Aralık 1938:1).

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Kastamonu'da halk tarafından sevinç ile karşılanmıştır. Kastamonu halkı günlerdir bekledikleri Cumhurbaşkanı İnönü'ye samimi sevgi gösterilerinde bulunmuşlardır. Bu durumdan çok memnun olan İnönü binlerce Kastamonu'luyu selamlayarak doğrudan hükümet konağına gitti (Doğrusöz 7 Aralık 1938: 1-3). İnönü burada şehrin ileri gelenleri ve memurlar ile görüştüktan sonra Kastamonu Halkevine giderek Halkevi açılışını gerçekleştirdi (Cumhuriyet 7 Birincikanun 1938: 7). Kastamonu Halkevi'nden ayrılan İnönü Memleket hastanesinde tetkiklerde bulunmuştur (BCA 30.10.0.0.2.12.15/13). Halkın sorunlarının bir kısmını yerinde yetkililere verdiği emirler ile çözmeyi diğer kısmını ise daha sonra çözmek için not aldığı görülmektedir (Tanıl 1944: 5).

İnönü'nün gezisinin en önemli noktalarından biri de 9 Aralık 1938 tarihinde katıldığı Kastamonu Cumhuriyet Halk Fırkası Kongre'sidir. Burada yaptığı önemli konuşmada halkın dertlerini dinlediğini ve devlet halk bütünleşmesinin ülke geleceği açısından önemli olduğunu belirtmiştir (BCA 030.10.2.12.15/13;(Ülkü İkincikanun 1939:379). Ayrıca ülkenin iç ve dış siyasetine dair izleyeceği politikaları ile ilgili ipuçlarını konuşmasında görmekteyiz (Ulus 10 Birincikanun 1938:1).

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün bu gezisi Ankara'dan da günü gününe takip edilmiştir. İsmet İnönü'nün seyahatte yaptığı, incelemeleri ve gezinin sağlıklı bir şekilde devam ediyor olması hususundaki durum telgraflarla Ankara'da hem hükümet hem de TBMM Başkanlığına iletilmiştir (BCA 030.10.2.12.15/45 ;Renda 2019:551).Ayrıca İsmet İnönü Başbakanlığa çektiği telgraf ile kendi durumu ve gezinin işlerleyişi ile ilgili bilgi vermiştir.Böylelikle bu geziye hem devletin hem de İnönü'nün ne kadar önem verdiği bir kez daha anlaşılmaktadır(Cumhurbaşkanlığı İsmet İnönü Arşivi, Yer: 2/10-14, Fihrist No: 4635).

Kastamonu'daki gezisini bitiren İsmet İnönü toplumun her kesiminden vatandaş ile yakın temas kurarak onların dertlerini dinlemiştir. Bölgede var olan ekonomik, ticari eğitim , kültür, alanlarındaki altyapısal sorunların tespit edilmesini ve bunların çözümünü için alınacak tedbirleri şu şekilde dile getirmiştir. *“Kastamonu ikide birde arıza yapmayan bir elektrik tesisatına sahip edilecektir. İnebolu muhtaç olduğu genişlikte bir limana kavuşacaktır. Bu amaçla bu bölgede meyveciliğin ve özellikle elmacılığın ıslahı gereklidir. Bütün bunların haricinde yurdumuzda mektepsiz*

talebe bırakmayı da içine kanun girmemiş bir köşe bırakmaktan farklı saymayarak davranacağımız da muhakkaktır" (Tan 12 İlkkanun 1938:1-10). İsmet İnönü'nün yaptığı konuşmadan Kastamonu halkının refah düzeyini gerçekten artırmak için girişimler yapılacağı anlaşılmaktadır (Doğan 1964:231-232).

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Ankara'ya dönüşü sonrasında Kastamonu ve çevresinde edindiği izlenimleri bir rapor haline dönüştürmüş 19 Aralık 1938 tarihinde Bakanlar Kurulu'na sunmuştur. Raporunda iplik, boya sanayi, kendir işleyecek fabrika kurulması, demir yolu ve soşe yol yapımı elektrik santrali gibi teknik konulara değinilmiştir. Ayrıca, eğitim alanında pansiyon ve kız öğrenciler için enstitü yapılması, köylüye tarım alanında destek ve fidan yardımı yapılması gibi tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır. Raporunda belirtilen bazı sorunların çözümü için Ziraat Vekili Faik Kurtoğlu görevlendirilmiştir (Özgen 2011:18-20). Kastamonu gezisinde halkın şikayet ve dilekleri ile yakından ilgilenmiş ve onlara sorular sorarak cevaplar vermiştir. Cumhurbaşkanı İnönü kendisine taleplerini iletmeye gelen Devrekani heyetlerini kabul ettikten sonra, İnebolu'dan güzel bir havada deniz yolu ile Zonguldak'a doğru yola çıkmıştır (Türk Sözü 11 Kanunuevvel 1938:1).

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Zonguldak Ziyareti

Cumhurbaşkanı İnönü Kastamonu gezisini bitirdikten sonra yönünü Zonguldak'a çevirmiştir. Cumhurbaşkanı İnönü Kastamonu'dan ayrılmadan önce gezi ile ilgili olarak Kastamonu Valisi Avni Doğan yetkililere bilgi vermiştir. Avni Doğan 10.12.1938 tarihinde Dahiliye vekaleti makamına çektiği telgrafla Cumhurbaşkanı İnönü'nün Kastamonu gezisinin bittiğini ve Zonguldak'a doğru yola çıktığını öğrenmekteyiz. Avni Doğan'ın telgrafıyla "*Reisicumhurumuz maiyetelerile birlikte .10.12.1938 te saat 8 de Kastamonu'dan hususiotomobiller ile Küre, İnebolu ve Riyaseticumhur Yatı ile de Cide Zongulda istikametine seyahatlerini devam ettirmek üzere hareket buyuracaklardır.*" gereken emniyet tertibatının alınması rica edilerek Zonguldak valiliğine bildirilmiştir (BCA,030.10.0.0/2.12.15.11.). Kastamonu'dan Zonguldak'a doğru başlayan seyahat ile ilgili detayları Kastamonu Vali Vekili Feridun Çayır'ın 10.12.1938 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na gönderdiği telgraftan görmekteyiz. İsmet İnönü Küre kazasından hareket ederek İnebolu kazasına öğle vakti gelmiştir.Yine İnebolu'da da halk tarafından sevinç gösterileri ile karşılanmıştır (BCA, 030.10.0.0/2.12.15.8).

Cumhurbaşkanı İnönü, İnebolu Cumhuriyet Halk Partisi binasında, şehir erkani ve halk temsilcileri ile görüşerek şehrin problemlerini bizzat not etmiştir.İki saat burada kalmış ardından ise saat 13:55'te *İnebolu limanında Savarona yatma geçerek Cideye doğru hareket etmişlerdir.Kastamonu valisi Avni Doğan ve beş mebus Reisicumhura refakat etmektedirler.İsmet İnönü Cide'den sonra Zonguldak'a gidecektir.*"Zafer torpido muhribi de Savarano'nun güvenliğini sağlamak için refakat etmektedir (Akşam 11 Kanunuevvel 1938:1-4);(Son Posta 10 Birincikanun 1938:1-11). Hava müsait olduğu takdirde Cide ve Amasra'ya da uğrayacaklardır. Cumhurbaşkanı İnönü'nün seyahat ve ikameti müddetince kendisini rahatsız edecek sıkıntılı hiçbir vaziyet olmamış ve gereken önlemlerin alınıp hazırlığın yapılması için Zonguldak Vilâyetine yazılmıştır (BCA, 030.10.0.0/2.12.15/7).

İsmet İnönü Amasra'da

Cumhurbaşkanı İnönü İnebolu'dan yola çıktıktan sonra Zonguldak Valisi Halit Aksoy, İnönü'yü karşılamak için motor ile Amasra'ya hareket etmiştir (Haber 11 İlkkanun 1938:2). Cumhurbaşkanı İnönü, ilk önce Zonguldak'ın beldesi olan Amasra'ya iyi bir hava ve durgun bir denizde Savarona yatı ile iyi bir seyahat sonrası 10 Aralık 1938 saat 19.50'de gelmiştir (BCA030.10.2.12.15/5). Amasra limanında Savarona yatında İnönü geceyi geçirmiştir (Akşam 11 Kanunuevvel 1938:1). "*Vali Halit Aksoy, İnönü'yü yata gidip karşıladı ve 11 Aralık 1938 de sabah sekiz buçukta Amasra'da Cümhurreisimiz halkın alkışları ,yaşa varol sesleri arasında iskeleye ayak bastılar. Burada Sabit Özkömür Amasra adına kendilerine bir buket takdim etti.*" (Ulus,12 İlkkanun 1938:8). Zonguldak Valisi Halit Aksoy tarafından beldenin ileri gelenleri İnönü'ye tanıtıldı ve İnönü onlara iltifatlar ederek memnuniyetlerini dile getirdiler.

İsmet İnönü'nün gittiği tüm şehirlerde olduğu gibi Amasra'da da halkın yoğun bir ilgisiyle karşılanmıştır. Binlerce kişi, şehrin her tarafı süslenmiş sokaklarında İnönü'yü karşılamaya gelmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü beraberindeki Kastamonu Valisi Avni Doğan, bölge milletvekilleri ve diğer zevat ile alkış tufanı arasında hükümet binasına geçtiler.11.Aralık sabahında Cumhurbaşkanı İnönü Amasra'da nahiye müdürlüğünde incelemelere başlamıştır. Nahiye binasında maden işletmecisi, Denizbank'ın Amasra acentesi ile görüşerek Amasra limanı ve gelişimi ile ilgili bilgi aldı ve Amasra limanının Ereğli limanı gibi gemiler için aktif bir liman olabileceği taşıma ve ulaşım alanlarında bir merkez olabileceği bilgisini aldı (Sonposta 12 Birincikanun 1938:3-11).

Muhtar Hasan Tuş ile yaptığı konuşmada, Muhtar balıkçılığın Amasra için kısmen bir geçim kaynağı olduğunu söyleyerek özellikle balıkçılık yerine sahil kesiminde ikamet eden köylülerin amele olmak zorunda kaldıklarını belirtti. Balıkçılığı geliştirmek ve alternatif bir kazanç kapısı elde etmek için bölgede konserve fabrikası kurulması talebini İnönü'ye ilettiler (Sonposta 12 Birincikanun 1938:3-11). Ayrıca Cumhurbaşkanı İnönü, Balıkçı Hüseyin ile görüştü. Balıkçı Hüseyin denizde bol ve farklı balık çeşitleri olduğunu ve tutulan balıkları değerlendirmek için balık konserveciliği yapılabileceğini İnönü'ye anlatmıştır.. İnönü burada yapılan balıkçılık üzerine edindiği bilgiden sonra "*İyi bir şey. Buranın balıkçılığının daha zayıf olduğunu biliyordum, memnun oldum, dedi.*" (Akşam 12 Kanunuevvel 1938:8). İsmet İnönü ardından köylüler ile görüşmek istemesi üzerine Rençber Mehmet ile konuşmuştur. Cumhurbaşkanı köylüden geçim derdi ile alakalı bilgiler alarak tarım ve işçiler hakkında var olan sorunları öğrenmiştir. Eski Bahriye mektebini ziyaret ederek bina ile ilgilendi. Cumhurbaşkanı çisentili bir hava olmasına rağmen dıştan Amasra Kalesini gezerek, Çekiciler Çarşısı ile bölgenin önemli yerlerini görmüş halk ile yakından ilgilenmiştir (Sakaoğlu 1987:175). Cumhurbaşkanı İnönü Amasra'nın tarihi mekanlarını ve liman bölgesini ziyaret ettikten sonra kendisini ilçelerine davet eden Bartın halk heyetini kabul ettiler ve bu davete olumlu cevap verdiler (Tan 12 İlkkanun 1938:10).

İsmet İnönü Bartın'da

İnönü gezi programı dışında olmasına rağmen Bartınlıların ısrarına dayanamarak Savarona yatına geri dönme planından vazgeçmiştir (Sakaoğlu 1999:129). Bartınlıların yapmış olduğu davete İsmet İnönü verdiği olumlu cevabı Amasra'da bulunan binlerce Bartınlı'nın sevgi gösterisi ve tezahüratları ile karşılandı. Cumhurbaşkanı İnönü derhal Bartın'a gitmek için otomobile bindi. Amasra'dan hareket eden İnönü'yü yollarda atlı kafileler, civar köy ve mahallerden gelen halk milli bayram havasında karşıladılar (Tan 12 İlkkanun 1938:10). Cumhurbaşkanı İnönü'yü taşıyan otomobil 45 dakikada Bartın'a ulaştı. İnönü'nün ziyaret ettiği tüm şehirlerde olduğu gibi Bartın kaza merkezi bayraklar, çiçekler ve defne yaprakları ile süslenmişti. Yaya olarak çiçeklerle süslenmiş caddede halkın tezahüratları arasında ilerleyen İsmet İnönü yolda onu karşılamaya gelen Bartınlılar ile konuşarak onların şikayetlerini dinledi. Kaymakamlık binasına ulaşan İsmet İnönü burada Bartın'ın birçok köy ve kasabasından gelen temsilciler ile konuşarak onlara sorular sorarak aldığı cevapları not etmiştir (Anadolu 13 Birincikanun1938:3). Hükümet Konağında incelemeye başlayan Cumhurbaşkanı İnönü kereste tüccarlarını, motorcuları ve gemi inşa ustalarını kabul etti ve bunlar ile çeşitli konularda fikir alışverişinde bulunarak bu sektör temsilcilerinin istek ve şikayetlerini dinledi. (Cumhuriyet 12 Birincikanun1938:9).

İsmet İnönü bölgenin en önemli geçim kaynaklarından olan ormancılık ve gemi inşası üzerinde durarak gemiciliğin azalmasının nedenlerini sorduğu sorularla öğrenmek istedi. Gemi İnşacısı Mustafa, gemi üretiminin daha önce 40-100 arasında olduğunu ama şimdi beş altıya kadar düştüğünü söyledi. "*Cumhuri Reisi sordu: -Niçin az yapıyorsunuz? - Gemi ustası Mustafa şöyle cevap verdi-Orman kanunu dolayısıyla eskiden 1500 liraya çıkan tekne,şimdi 2500 liraya çıkıyor.Orman rüsumu için asgari 100 lira gidiyor*"(Cumhuriyet 12 Birincikanun1938:9). Osmanlı'dan beri gemi inşa sektöründe söz sahibi olan Bartın özellikle 1920-1930 döneminde gemi yapımı alanında ileri seviyededir (Davulcu 2013:27). Fakat gemi inşacısı Mustafa'dan alınan bilgilerden anlaşılacağı üzere ormanlardan alınan vergilerin gemi inşa maliyetlerini artırdığı ve gemi üretiminin azaldığı görülmektedir (Cumhuriyet 12 Birincikanun1938:9). Ayrıca bölgedeki ormanlardan temin edilen direkler Zonguldak kömür madenleri için önemli bir yere sahiptir. Karadeniz halkının önemli geçim kaynaklarından olan ormancılık kaçak ağaç kesimi nedeni ile tehlikeli boyutlara ulaşmıştı. İnönü, "*Orman meselesi devleti düşündürmektedir. Eğer vaziyet eskisi gibi devam ederse, elli, yüz sene sonra memleket kabilişkân halden çıkacak*" diyerek bölgedeki sorunun ciddiyetini dile getirmiştir (Cumhuriyet 12 Birincikanun1938:9).

Bartın ilçesinin 11 km içine kadar uzanan Bartın Irmağı düzenli su rejimi, yüksek su seviyesi olması ve liman sayesinde yüzyıllar boyu ulaşım ve taşımacılıkta etkili rol oynamıştır. Cumhurbaşkanı İnönü'de bu ırmağın vaziyeti ile alakalı incelemeler yapmak istedi. Burada derede seyrüseferin artırılması için yetkililerden "*Derenin açılması, temizlenmesi bu suretle seyrüseferin çoğalacağı,kolaylaşacağı şeklindeki açıklamaları dinlediler.Dere hakkında tam bir fikir edinmek için motörle Boğaza kadar gitmek kararını verdiler.*" (Son Posta 12 Birincikanun 1938:3-11). İnönü dere üzerinde yapacağı inceleme için 200 tonluk bir yelkenliye binerek Bartın deresinin vaziyeti ile yakından ilgilendi (Cumhuriyet 12 Birincikanun1938:9).

Bartın bölgesinde incelemeleri bitince Zonguldak'a gitmek isteyen İnönü'yü almak için sabah 7.30 da limana yanaşan Savarona Yatının boğaz ağzına gelmesi emri verildi. Birçok motor ve tekne ile halk Cumhurbaşkanı İnönü'yü taşıyan motora refakat ederek onu yolcu ettiler (Anadolu 13 Birincikanun1938:3). Bir saatte Bartın Boğazı ağzına gelen motordan inen İnönü ve beraberindeki heyet Savarona Yatının boğaz ağzına gelmesini beklemek için muhafız memurluğu binasında istirahat ettiler. Daha sonra yata geçen Heyet saat 13.45'de Savarona Yatı ile Bartın'dan ayrıldı(BCA 030.10.2.12.15/4).

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Zonguldak Gezisi

İnönü'nün Zonguldak'a yapacağı ziyaret ile ilgili ilk haber ve bilgileri 8 Aralık 1938'de Zonguldak gazetesinde görmekteyiz. Cumhurbaşkanı İnönü'nün şehre geleceği Zonguldak valisi Halit Aksoy tarafından "*Zonguldak halkına büyük müjde Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü şehrimize şeref verecekler*" sözüyle duyurulmuştur (Zonguldak 8 İlkkanun 1938:1) . Yine Vali Halit Aksoy'un bu gazetede yazdıklarına göre Zonguldak kömür havzasının ve Karabük demir bölgesinin gelişmesini ve büyümesini sağlayan kişinin İsmet İnönü'nün olduğu belirtilmektedir. Yine bu bölgenin endüstrileşmesini ve büyümesini sağlayacak tesislerin kurulmasında İsmet İnönü'nün gösterdiği çaba dile getirilmiştir. Böylelikle Cumhurbaşkanı İnönü'nün şahsında devletin Zonguldak kömür madenciliğinin geliştirilmesi ve sanayi tesislerinin bölgede yapılmasına verdiği katkıyı göstermek istemişlerdir (Aksoy 8 İlkkanun 1938:2).

Zonguldak Valiliği ayrıca Cumhurbaşkanı İnönü'nün Kastamonu gezisinde olduğunu ve Cumhurbaşkanı İnönü'nün Zonguldak'a geleceği tarihin halka bildirileceği ve halkın önceden gereken karşılama tedbirini alması hususu duyurulmuştur.Bu doğrultuda Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün karşılanması ve şehirden uğurlanışı sırasında tüm memurlar ,partililer, halkevi üyeleri, İl genel meclis üyeleri, milli teşekküller ve cemiyetlerin tüm üyeleri ,izciler, sporcular ,tüm öğrenciler ,köylüler ,madenciler katılım sağlayacaklardır.Ayrıca çarşı ,evler ,magazalar ,fabrikalar özel daireler, liman, iskele, istasyon ,deniz ve karadaki tüm araçlar bayraklar ile süslenecektir.Ayrıca şehir gece için elektrik ile aydınlatılacaktır. Cumhurbaşkanı İnönü şehre gelmeden önce Zonguldak halkı şehre yaptığı katkılara karşılık minnetlerini göstermek için çeşitli hazırlıklar yapmışlardır.Kastamonu gezisini bitiren İnönü'yü karşılamak için Zonguldak Valisi Halit Aksoy ve şehrin ileri gelenleri Krom vapuru ile Zonguldak'ın Amasra beldesine hareket ederek ziyaretleri sırasında İnönü'ye refakat etmişlerdir. *İnönü bu kez Cumhurbaşkanı sıfatı ile önce Zonguldak'ın Amasra nahiyesi ve Bartın ilçesinde incelemeler yaptıktan sonra Savarona yatı ile beraberindeki heyetle birlikte saat 13.30'da Zonguldak'a hareket ettirmişlerdir (Ulus 12 İlkkanun 1938:1-8).*

Zonguldak halkı daha önce şehirlerinde başbakan olarak ağırladıkları İsmet İnönü'yü bu sefer Cumhurbaşkanı olarak karşılamak için gerekli hazırlıkları yapmışlardı. Savarona Yatının açık denizden kıyıya doğru yaklaşması ile "*Filyos, Çatalağzı ve Kilimli kıyılarına dökülen halk Şef'i istekli şekilde selâmladı ve alkışladı*" ve ona duydukları sevgi ve şehirlerine *gösterdikleri ilginin karşılığını* göstermek istediler (Ulus 12 İlkkanun 1938:1-8). Zonguldak limanında Savarona Yatını karşılamak üzere liman içerisinde bir çok sandal motor ve vapur hazır halde beklemekteydi. "Savarona saat

16.00'da Zonguldak limanına girmiştir". Savarona Yatının limana girişiyle birlikte limanda halihazırdaki gemiler, motorlar, mavnalar, sandallar yatı selamladılar. Liman çevresi ve şehir bayram havası içindeydi. Şehrin elektrik tesisatı ile süslenmesi sonucunda şehir ışıl ışıl olmuş ve denizden şehre karşıdan bakınca haşmetli bir manzara oluşturuyordu. Yatın limana girmesiyle iskelede bulunan her yaştan binlerce Zonguldaklı coşkun tezahüratlarla, vapur ve trenler ise düdükleleriyle Cumhurbaşkanını karşılıyorlardı. İskeleden itibaren caddenin iki tarafını kaplamış olan halk İnönü geçerken coşkun tezahürlerde bulunuyor ve onu olanca heyecanı ile alkışlıyorlardı" (Ulus 12 İlkkanun 1938:1-8).

İnönü'nün gezdiği tüm bölgelerde olduğu gibi Zonguldak halkının yoğun sevgi gösterileri ve alkışları eşliğinde yaya olarak hükümet konağına doğru ilerleyerek oradan geri dönüp park içinden geçerek Zonguldak hükümet konağına arka kapıdan giriş yapmıştır. Tüm gezilerde olduğu gibi Cumhurbaşkanı İnönü hükümet konağına incelemelere başladı. Cumhurbaşkanı İnönü hükümet konağına ilin devlet erkani ve çeşitli bürokratlar ile görüşmüştür. Gezi kısa bir sürede gerçekleşmesine rağmen önemli ve ciddi konular konuşulmuş ve önemli neticeler elde edilmiştir. Cumhurbaşkanı İnönü özellikle bölgenin can damarı olan madencilik üzerinde yoğun şekilde durmuştur. İnönü'nün buradaki yaptığı görüşmelerin önemini o dönem basınından şu şekilde görebilmekteyiz.

Zonguldak'a İnönü'nün yapmış olduğu geziyi ve incelemeleri yakından takip eden gazeteci Mecdi Sadrettin yazdığı yazıda kömüre dayalı bir ekonomiye sahip olan şehrin yine en büyük sorunu olan kömür üretimi ve buna bağlı meseleleri ile İnönü'nün ciddi olarak meşgul olduğunu ve özellikle şu üç sorunun cevabını aradığını anlatmıştır.

1-Havzada kömür istihsali gayrikafidir,artırmak için ne gibi tedbirler almak lazımdır? 2-Havzada amelenin vaziyeti nasıl islah olunabilir3-Kömür fiyatları nasıl tenzil edilebilir? (Sadrettin 1938:3-11). Cumhurbaşkanı İnönü bu konuyla özellikle çok ilgilenmiş madencilik konusunda daha ayrıntılı bilgi almak çeşitli şirket müdürleri, işçi temsilcileri ve diğer görevlileri dinlemiştir. Böylelikle mevcut sorunları tespit etmek ve bunların çözümü için ne tür tedbirlerin alınması gerektiğini anlamak istemiştir. Özellikle Zonguldak madencilerinin yaşam, sağlık, çalışma ve yevmiye şartları hususları üzerinde durmuştur. Daha önce Amasra'da yaptığı incelemelerde halk ile yaptığı sohbetlerde çeşitli sorular sorarak maden işçilerinin yaşam ve geçim şartlarını öğrenmeye çalışmıştır. Çakraz Köyünden Mehmet 37 yaşında olduğunu ve beş nüfuslu ailesinin geçimini sağlamak için arazisi olmadığından dolayı madenlerde amelelik yaptığını söylemiştir. Ayrıca İnönü ile konuşan Şahköy'den Mehmet isimli bir köylü kendi köyünden bir çok kişinin Zonguldak'ta amelelik yaptığını söylemiştir İnönü köylüye neden Zonguldak'ta daimi olarak amele kalmadıklarını sormuş köylü madenlerde yedik amele olarak çalıştığını, küfecilik yaptığını, günlük yetmiş beş seksen kuruş günlük yevmiye aldığını söyledi. Birkaç ay çalışarak ailesinin ihtiyaçlarını ancak karşıladığını ve tekrar Amasra'ya dönerek istirahat ettiğini belirtti. Yılın yaklaşık sekiz veya dokuz ayında Zonguldak'ta kaldığını ve eğer havası iyi olan Amasra'ya dinlenmeye gelmezse vücudunun bu çalışma şartlarına ve temposuna dayanamayacağını Cumhurbaşkanı'na beyan etti (Sadrettin 12 Birincinanun 1938:11). Ayrıca İnönü Mehmed'e Zonguldak'ta madende ne kadar masraf yaptığını sormuş ve köylü gıdasını temin

etmek için ayda on lira para harcadığını söylemiştir ve İnönü bu miktarı çok bu fazla bulmuştur (Sonposta 12 Birincikanun 1938:7-11;Cumhuriyet 12 Birincikanun 1938:9).

İnönü köylü ile yaptığı konuşmalardan işçilerin yeterli beslenme imkanına sahip olmadıklarını anlamıştır. Bu konuda daha fazla bilgi almak için ,köylüye neden işçilerin birlikte yemek yemediklerini sormuş ve köylüden *-Beraber yiyenler de olduğunu fakat herkesin buna dahil olmadığı cevabını almıştır* (Cumhuriyet 12 Birincikanun 1938:9). Cumhurbaşkanı İnönü bu görüşmeleri bizzat not etmiş ve Zonguldak'a geldiğinde işçilerin çalışma ve yaşam sorunlarının nedenlerini ve ne şekilde çözüme kavuşacağını kömür havzasındaki yönetici ve idareciler ile konuşmak istemiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün yaptığı incelemelerden o devirde Zonguldak, Bartın ,Amasra ve Karabük bölgesinden çok sayıda köyden köylünün belirli dönemlerde amelelik etmek için Zonguldak havzasına geldiklerini anlamaktayız. Fakat köylülerin ağır çalışma ve yetersiz beslenme şartları sebebiyle amelelik işlerini dönemsel olarak yapmışlar ve gerçek bir meslek olarak görmemişlerdir.

Cumhurbaşkanı İnönü, Zonguldak hükümet konağında bu konular ile ilgili yetkililere sorular sorarak ayrıntılı şekilde durumu öğrenmek istedi. İşçilerin sağlık ve beslenme durumları ile ilgili Zonguldak Valisi, Zonguldak milletvekilleri, Ereğli Kömürleri İşletmesi Müdürü Bekir Vehbi Ergene ve Kozlu Kömür İşletmesi Müdürü İhsan Soyak ayrıca Verem Savaş görevlilerinden bilgi almak istedi.² (Zaman 2004:101-103). Cumhurbaşkanı İnönü işçilerinin beslenme durumu ile ilgili Bölge İş Daire Amiri Burhan'a işçilerin hepsinin sıcak yemek yeme imkanı olup olmadığını sordu ve İş İdare amirinden ancak dört bin işçinin sıcak yemek imkanı olduğunu öğrendi. İnönü ayrıca işçilerin köyüne para kazanıp götürebilir mi? diye sordu. Ancak işçinin köyüne para götürmekte kısmen başarılı olduğu cevabını İş Daire Amiri Burhan'dan öğrendi. İnönü aldığı cevaplar karşısında tüm işçilerin sıcak yeme imkanı olması gerektiğini ve hepsinin köylerindeki ailelerine para götürmeleri imkanının olmasının zorunlu olduğunu yetkililere söylemiştir (Akşam 12 İlkkanun 1938:8).

İnönü ayrıca daha sonra işçilerin şikayetlerini dinlemiş ve sağlık problemleri ile ilgili Kömür Müessesesi Doktoru İbrahim Hulusi Öktem'den ³bilgi almak istemiştir. Cumhurbaşkanı İnönü Amasra ve çevre köylerden gelen işçilerden daha önce duyduğu sağlık ile ilgili problemler için yetkililerin ne tür tedbirler aldığını öğrenmek istemiştir. Fakat Doktor İbrahim Öktem işçilerin sağlık ve beslenme konularındaki yaşadıkları sıkıntıları dile getirmeye başladığında *“Zonguldak milletvekilleri İnönü'nün duymasına meydan vermeyen fısıltılarla doktoru susturmaya çalıştılar”* ve bu kötü durumun İnönü'ye tüm açıklığı ile aksettilmesini engellemek istediler (Doğan 1964:

2 İhsan Soyak ;Atatürk'ün son genel sekreteri Hasan Rıza Soyak'ın kardeşidir.Atatürk tarafından Avrupa'ya tahsile gönderilmiş ve 27 Ağustos 1937 yılında Kömür iş müdürü olmuştur.1942-1950 EKİ müessese müdürlüğü yapmış ve Zonguldak'ın her alanda gelişmesine ve imar edilmesine önemli katkıları olmuş ve adı Zonguldak'ta bir sokağa verilmiştir.

3 1904 doğumlu ,İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Lyon ve Paris Tıp Fakülteleri İhtisas - Fransızca, İngilizce - Operatör Doktor - Sivas Hastanesi Operatörü, Zonguldak Hastanesi Baştabibi ve Operatör Doktoru, Bursa Memleket Hastanesi Baştabibi ve Operatör Doktoru, İstanbul Üniversitesi ve Yüksek Tahsil Talebe Birliği Başkanı, Uluslararası Öğrenci Birliği Genel Sekreteri, Kızılay Hekimi ve Hekimler Birliği Başkanı, Milletlerarası Cerrahlar Koleji Asli Üyesi, Yazar - Hürriyet Partisi Kurucu Üyesi - X. Dönem Bursa Milletvekili - Evli, 1 Çocuk. Ölüm Tarihi: 16.11.1982 (TBMM Albümü 1950-1980, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010, s. 623- 785-849-913)

234). Bu durumu fark eden Kastamonu Valisi Avni Doğan olaya müdahale ederek İsmet İnönü'ye “-Paşam dedim milletvekilleri doktoru susturmak için tazyik ediyorlar” sonra “Cumhurbaşkanı doktor beyi temin ederek ,rahatlıkla konuşmasını istedi”⁴ (Doğan 1964:234).Doktor bu konuda mevcut durumu daha rahat bir şekilde ayrıntılarıyla anlattı. İsmet İnönü yetkililere işçilerin yaşam ve çalışma koşulları ile ilgili sormuştur. Amele Birliği operatörü işçilerin içtimai durumlarını ve gıda sorununu oldukça karamsar bir şekilde dile getirmiştir.Operatör çalışmaya gelen işçinin köyüne dönerken daha zayıflamış olarak döndüğünü ve bunun için işçi havzaya geldiği anda tedbir almak gerektiğini söylemiştir.Madende çalışmaya gelen işçinin bazen dışarıda başka işlerde çalışıyor ve aç olarak ocakta çalışmaya devam ediyor böylelikle iki iş yaparak ihtiyacı olan parayı ancak kazanmış oluyor. Amele Birliği operatörü mutlaka işçinin sağlık ve yaşama şartlarını daha iyi seviyeye çıkarılması gerekmektedir demiştir (Sonposta 12 Birincikanun 1938:11).

İsmet İnönü'nün yönelttiği sorular neticesinde Havza Müdürü başka önemli bir meselenin de işçilerin ekonomik durumu olduğunu belirtmiştir.İşçilerin aldıkları yevmiyenin az olduğunu açıklamıştır .Zonguldak'a çevredeki 200-300 köyden amele geldiğini ve bu amelelerin dönemsel olarak çalıştığını ve madencilikğin tam bir meslek olarak görülmediğini söyledi. Ve şu sözler ile konuyu İnönü'ye açıkladı: “Amelelik bir meslek haline gelmiş değildir.Bu işi islah için içtmai yardımı köye götürmek lazımdır. Ve sonra ameleyi daha medeni vasıtalarla sevgi bağı ile işe bağlamak ve alakalandırmak lazımdır. Amele canının ocaklarda heder edilmesine razı olmaz”(Sonposta 12 Birincikanun1938:7-11).Havza müdürüne göre işçilerin yattıkları yerler de çok kötü durumdadır büyük kısmının yattıkları yerler kısmen “ine”benzetilmektedir. Sadece işçilerin yüzde onluk kesiminin şirketlere ait yatakhanelerde istirahat etme imkanı vardır.Ayrıca büyük bir kısmı beslenmek için evlerinden getirdikleri yiyecekleri yiyebilmektedir ve sıcak yemek yeme şansı yoktur (Sonposta12 Birincikanun1938:11). İşçilerin sosyal yaşam alanları ve çalışma ortamlarının elverişli olmaması durumu hakkında bölge milltevekilleri Cumhurbaşkanı İnönüye açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu konuda izahat veren Zonguldak milletvekillerinden Ahmet Ragıp Özdemiroğlu “amelenin sıhhi işler ile iaişe işinin devletleştirilmesi lüzümlü olduğunu söylemiştir” (Sonposta 12 Birincikanun1938:11). Milletvekili Havzanın millileştirildiği bu dönemde işçiler ile alakalı sorunların çözüm yolu olarak devlet desteği verilmesini gerekliliğini savunmuştur.

Daha önce de işçilerin şikayetlerinden anladığımız üzere işçilerin fiiksel güç harcamalarına rağmen kaybettikleri enerjiyi geri yerine koyacak yeterli beslenme imkanlarına sahip değildiler. Bu duruma bağlı olarakta iyi beslenemedikleri için güçsüz kalmaları sonucunda istenilen miktarda kömür çıkarılmamaktadır.İnönü ,bu konuda işçinin kalorili ve sıcak yemeğe kavuşması gerektiğini ve bundan tüm işçilerin istifade etmesini daha önce yetkililere söylemiştir.

İşçi sorunları dışında Cumhurbaşkanı İnönü'nün üzerinde durduğu bir başka hususta bölgede kömür üretimin artırılmasının sağlanmasıdır. Sanayi, ulaşım ve

4 Kastamonu Valisi Avni Doğan bu olaydaki doktor ile yıllar sonra karşılaştığını ve doktorun İbrahim Öktem olduğunu kendisinin hatırlamadığı bu olayı hatırlatarak” size karşı derin bir sevgi ve takdir duyurum”diyerek Hürriyet partisi haysiyet divanına bu davranışın taltif edilmesi için haber verdiğini anlatmıştır. (Avni Doğan ;Kurtuluş Kuruluş ve Sonrası, İstanbul,Dünya Yayınları,1964 ,s234)

ısınma ihtiyacı gibi farklı alanlarda kömüre ihtiyaç duyulması kömür üretiminin daha artırılması gerekli kıldı.Fakat bu dönemde işçilerin sosyo-ekonomik sorunları olmasından dolayı üretimin artmadığını görmekteyiz (Yurtoğlu 2016:226). Hükümet yetkilileri daha 1937 yılında kömür üretimi için en önemli unsur olan işçiler için, basit maden aletlerini modernleştirmek maden işçilerine daha iyi çalışma ,yaşama ve sağlık imkânları sağlayarak madencilği sevdirmenin mecburi olduğunu ifade etmişlerdir. (TBMM 1937:26).Bu konuda İsmet İnönü'ye bilgi veren Havza Müdürü bölgeye 200-300 köyden işçi geldiğini ve toplamda 17 bin kişiye kadar çıkan bir işçi sayısı olduğunu ve aileleri de düşününce kömür meselesinin yüzbin kişinin kaderi ile alakalı bir mesele olduğunu belirtti (Sonposta 12 Birincikanun1938:11). Daha önce havzaya on ,onikibin işçi gelirken bu dönem onyediyedi bin işçi gelmiş fakat kömür üretiminde belirgin bir artış meydana gelmemiştir.Buradan anlaşılacağı üzere kömür üretiminin artırılmasının önündeki en önemli engelin işçilerin sosyo-ekonomik şartları ile alakalı olduğu anlaşılmaktadır.

İsmet İnönü'ye madenci kökenli Zonguldak milletvekilleri Hasan Karabacak ve İbrahim Esad Çakmakaya'da ⁵ kömür üretimi ve işçilerin sorunları ile ilgili bilgi vermişlerdir. *“Esad elde kazmacı kalmadığını tedbir alınmazsa gelecek sene,daha da azalacağını söylemiştir”* (Sonposta 12 Birincikanun1938:11). Ayrıca Milletvekili Şemsettin Günaltay işçilerin az yevmiye alması hakkında İnönü'ye açıklamada bulunmuştur. Kömür şirketlerinin kömür üretiminde çok masraf yaptıklarını ve bunu kömür üretim fiyatına yansıtıklarını bu sebepten dolayı işçiye verilen yevmiyenin az olduğunu söylemiştir (Sonposta 12 Birincikanun1938:11). Kastamonu Valisi Avni Doğan işçilerin iş arama dönemlerinde ,onların beslenme ve iş bulmasına yardım edecek bir teşkilat kurulması fikrini öne sürmüştür.

Cumhurbaşkanı İnönü kömür üretiminin artırılması ve kömürün kullanım alanlarının çeşitlendirilmesi konusunda araştırmalar yapmıştır. Bu konu ile ilgili

Zonguldak gezisi öncesi Kastamonu'nun Küre kazasında demircilik yapan Hüseyin Özçelik'e bazı sorular sormuştur. Demircilik yapılırken hangi enerji kaynağını kullandıklarını sormuş ve ağaç kömürü cevabını alınca maden kömürü kullanılması ihtimalini sormuş ve Hüseyin Çelik maden kömürünün çelik yapmaya uygun olmadığını bunun karlı olmadığını belirtmiştir (Cumhuriyet11 Birincikanun 1938:1-7). Bu sorular ve alınan cevaplardan anlaşılacağı üzere İnönü maden kömürünün kullanım alanlarını çeşitlendirmek ve Zonguldak havzasının kömürünün ülke içinde daha yaygın kullanılmasının yollarını düşündüğünü bize göstermektedir.

İnönü'nün aldığı açıklamalardan ve işçilerden aldığı cevaplardan anlaşılacağı üzere işçilerin kötü şartlarda yaşaması ve çalışması, yeterli sağlık ve beslenme imkanlarına sahip olmalarını ,az yevmiye almaları , ameleliğin köylüler tarafından bir meslek

5 Hasan Karabacak, Zonguldak'ın ilk madenci kazmacı ustası olan milletvekilidir. 1877 yılında Kilimli'de doğmuştur. Babası Mustafa Bey annesi Zeynep hanımdır. Hasan Karabacak İlkokul mezunu olup sırasıyla kazmacı ustası, Bahriye Nezareti Maden Kömür İşletme Yazıcısı, Maden Çavuşu, Maden Başçavuşu, Amele Birliği İşçi Temsilcisi olmak üzere IV., V. ve VI. Dönem Zonguldak milletvekilliği yapmıştır. Evli olup beş çocuk sahibidir. Karabacak 14 Şubat 1945 tarihinde vefat etmiştir. (TBMM Albümü 2010: 363). İbrahim Esat Çakmakçı : İlkokul mezunudur. Çakmakaya Maden Ocağı Ambarcılığı, Maden Çavuşluğu, Başçavuşluğu, Başmadencilği, TBMM IV. ve V. Dönem Zonguldak Milletvekilliği yapmıştır

olarak sayılmaması kömür üretiminin artırılmasının önündeki en önemli sorunlardır. Ayrıca çıkarılan kömürün her bölgeye ulaştırılmaması ulaşım şartlarının kötü olması ve kömürün sadece belli alanlarda kullanılmasının da havzanın diğer problemleri olduğu anlaşılmaktadır. İnönü bu sorunlar çerçevesinde müessese müdürlerini, işçi temsilcilerini, doktorları, iş idaresi amirlerini yani kömür üretim sektöründeki tüm unsurları dinlemiştir. Duydukları neticesinde bu işin muğlak bir durum olduğu kanaatine varmış ve bu meselenin mutlaka bir çözüme kavuşturulacağını söylemiştir (Sonposta12 Birincikanun1938:11).

Cumhurbaşkanı İnönü Zonguldak Hükümet Konağında hem bölgenin hem de yeni Türkiye'nin en önemli meselerinden olan kömür üretimi ve işçi sorunları üzerine eğilmiştir. Ülkenin endüstri sanayi ulaşım ve enerji alanındaki en önemli unsuru olan kömürün daha fazla çıkarılması ve buna bağlı olarak işçilerin haklarının ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi için devletin ne tür tedbirler alacağını tesbit etmeye çalışılmıştır. Devlet yöneticilerin bütün çabalarına karşın Türkiye'de kömür üretimi hedeflenen seviyede değildi. Sermaye ve ulaşım imkânlarının yetersizliği ile işçi sorunlarını neticesinde çiftçilik yaparak geçinen kömür madeni işçileri, sağlıksız, havasız ve karanlık yerin yüzlerce metre altında çalışmaya alışmamıştı. Bu sebeplerden ötürü potansiyel olmasına rağmen Türkiye kömür üretiminde dünyada önemli ülkeler arasına girmesi mümkün olamadı. İsmet İnönü Zonguldak kömür havzası üretimini artıracak önlemler üzerinde yoğun bir şekilde durmuş özellikle sanayi ve endüstrinin bölgede gelişmesi için kömür fiyatlarını nasıl indirileceğinin yollarını bölgedeki uzmanlar ile incelemiştir (Yeniasır 13 Kanunuevvel 1938:3).

Zonguldak'ta 12 Aralık 1938'de incelemelerine son veren İnönü'nün gezisinin sıradaki durağı demirçelik fabrikasının olduğu Karabük'tür. İnönü, saat 18'e doğru Zonguldak valilik binasından yaya olarak tren istasyonuna doğru harekete geçmiştir. *"Cumhur başkanının daha önce Zonguldak'ı ziyaret tarihleri yazılı olan levhalar bayraklarla süslenmiş sokaklarda Zonguldaklılar çok muhteşem tezahüratlar ve sevinç gösterileri ile karşılaşmıştır"* (Akşam12 Kanunuevvel 1938:8). İsmet İnönü Zonguldaklıların samimi tezahüratları eşliğinde Zonguldak istasyona gelerek burada kendisini bekleyen özel trene ⁶ binerek Karabük'e doğru harekete etmişlerdir. Zonguldak Vali Vekili H. Uluğ Dahiliye Vekaletine, Bolu ve Çankırı vilayetlerine ve Safranbolu kaymakamlığına gönderdiği telgraf ile *"Reisicumhurumuz trenle Karabük'e mütevaccihen saat 19 da Zonguldak'tan hareket buyurmuşlardır."* diyerek yetkililere haber vermiştir (BCA030.10.2.12.15/2). Trenin geçeceği güzergahta bulunan Çatalağzı, Filyos ve Çaycuma'da halk ve civar köylerden gelenler treni meşaleler ile selamlayarak Cumhurbaşkanı İnönü'yü uğurladılar.

6 Cumhurbaşkanı ve maiyeti için Almanya'da yaptırılan dokuz vagonun mürekkep tren. Haydarpaşa'ya getirilmiştir. Atatürk'ün memleketimizde yapacakları gezilerde uzun müddet trende kalmaları ihtimali inşaatta göz önünde tutulduğundan ihtiyacı karşılayacak her türlü tertibat mevcut bulunmaktadır. (20 Temmuz 1935 Vakıf) Tren pencerelerinin altına kadar lacivert üst kısmı beyaz olduğu için "Beyaz Tren" diye söylendi halk arasında. (<http://kentvedemiryolu.com/ataturkun-trenleri/>).

İsmet İnönü'nün Karabük İncelemeleri

İsmet İnönü 11 Aralık 1938 akşam saat 23:00'de özel tren Karabük istasyonuna geldi. İsmet İnönü geceyi trende geçirdi (Son Telgraf 12 Birincikanun 1938:6). Karabük ,1935 yılına kadar adı sanı duyulmayan Safranbolu'ya bağlı bir yerleşim yeri idi. Ama Zonguldak'ta çıkarılan kömür ve temeli atılan demir- çelik fabrikası sayesinde bir kente dönüşmeye başlamıştı (Fındıkoğlu 1962: 8) . İnönü daha önce 3 Nisan 1937 yılında temellerini attığı bu tesislerin son durumunu görmek ve yetkililerden bilgi almak istemişti (Gülen 2020:278). Karabük ,çeltik tarlalarından çelik fabrikasına dönüşerek Türk ağır sanayi hamlesinin ilk örneği olmuştur (Yurtoğlu 2017:162). Ayrıca savunma sanayi için çok önemli olan bir de top fabrikası inşası demir çelik fabrikası bünyesinde devam ediyordu (Tinal 2017 :439).

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Türkiye'nin ağır sanayi ve endüstrileşme alanındaki en büyük eserini yerinde görmek için sabah alacakaranlıkta incelemelerine başladı. Karabük istasyonunda trenden inerek kendisini karşılamaya gelen Safranbolu'dan gelen bir askeri birliği selamlayarak incelemelerine başladı (Son Posta 13 Birincikanun 1938:2). Zonguldak Valisi Halit Aksoy 'da İnönü'nün heyetinde idi.Cumhurbaşkanı İnönü kendisini karşılayanlar arasında olan Sümerbank Genel Müdürü Nurullah Esad⁷ yanına alarak özel trene binerek iki buçuk kilometre kadar gidildikten sonra işçiler ve çok kalabalık halk kitlesi tarafından karşılandılar.Yine İnönü'ün geçeceği güzergah süslenmiş,etrafta taklar kurulmuş, fabrika Cumhurbaşkanı için hazırlanmıştı. (Cumhuriyet 13 Birincikanun1938:7). Fabrikada kurulan platformda arasında ,Karabük Demir Çelik Fabrikası Müdürü Azmi Cemil Tlabar, İnşaat Şefi Galip Kardan ve diğer görevliler İnönü'yü karşılamışlardır.. Fabrikanın bölümlerini gezen İnönü yetkililerden izahat istemiş ve fabrikanın en küçük detayına kadar merak ederek sorular sormuştur. Sümerbank Genel Müdürü Nurullah Esad izahatlar vererek fabrika inşaatının gelişimini anlattı (Akşam 13 Kanunuevvel 1938:1). İnşa halinde bulunan fabrikanın tüm bölümlerini ziyaret etmek isteğinde olan Cumhurbaşkanı İnönü fabrikanın en küçük ayrıntısını görmek için en derin depolarına inip ,en yüksek kısımlarına kadar çıkarak her detayı bizzat görmek arzusundaydı.Kok fabrikasını, depoları, çelik ocaklarını, büyük vinçleri, boru fabrikasını gezerek fabrikayı yakından incelemiştir.

Yaklaşık bir buçuk saat süren incelemelerde İsmet İnönü fabrikanın teknik özellikleri, çalışma prensipleri ,bölümleri ve inşa evreleri hakkında sorduğu sorular ile konuya hakim olduğunu böylelikle fabrikanın durumu ile yakından ilgilendiğini göstermiştir (Baş 2019:106). Cumhurbaşkanı İnönü verilen bilgilerden fabrika inşaatının Eylül ayında bitirileceğini ve toplam 45 milyon liraya mal olacağını yılda 300 ton çelik üretmek için 3 vardiya 24 saat 2500 işçinin çalışacağını öğrenmiştir (Tan 14 İlkkanun 1938:10). Fabrikanın inşaatının bitirilmesi için 4000 Türk işçi ve 100 yabancı teknik eleman çalıştırıldığını öğrenen İnönü bu işçilerin çalışma ve yaşam şartları hakkında bilgi almak istemiştir.

7 Türkiye Cumhuriyeti'nin iktisat ve sanayi hayatında çok önemli görevleri başarıyla yürütmüş Sümerbank'ın ilk genel müdürü tayin edilerek Türkiye'de tekstil ,kağıt ve demir -çelik sanayilerinin kurulmasında büyük hizmetlerde bulunmuştu. Hizmetlerinin karşılığında "Sümer" soyadı bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından kendisine verildi.İsmet İnönü Cumhurbaşkanlığı döneminde Maliye bakanlığı,Dışişleri bakanlığı ve Devlet bakanlığı vekilliği görevlerini yürüttü.

Bunun üzerine uzmanlar İnönü'ye işçilerin çalışma şartlarının gayet iyi olduğunu dile getirerek işçilerin sahip oldukları imkanları açıklamışlar. İşçilerin günlük yevmiyelerinin 160 kuruştan başladığını uzmanlık alanlarına göre 180 kuruşa kadar çıktığını söylemişlerdir. Ayrıca işçilerin sağlıklı baraka ve banyolara , hastaneye sahip olduklarını ve sıcak yemek yeme imkanlarının olduğunu anlatmışlardır. İşçiler arasında sağlık sorunları ve iş kazalarının da çok az olduğunu İnönü'ye söylediler. Fabrika incelemesi ardından İsmet İnönü Nurullah Esad'a işçilerin nerede kaldıklarını sorarak işçilerin yaşam şartlarını görmek isteğini söylemiştir.Nurullah Esad bunun üzerine çalışanlar sitesi adıyla bir yerleşim yeri kurulduğunu ve burayı da görebileceklerini söylemiştir (Akşam 13 Kanunuevvel 1938:10).

Cumhurbaşkanı İnönü fabrika ziyareti sonrasında otomobil ile mühendisler ve işçiler için kurulan yerleşim yeri Yenişehir'e gelerek burada direktörlük konağında İngiliz şirketi Brassert'in teknik müdürü Binckess'e çok yakın ilgi gösterdi onlardan fabrikanın ne zaman bitirileceği ve inşaa süreci hakkında bilgiler almıştır.İnönü ayrıca fabrikanın yapım maliyetinin yüksek olması hususunda İngiliz görevlilere sorular sormuştur.İsmet İnönü fabrikanın inşaa edilmesi sürecinde ortaya çıkan ve yüksek maliyet ile alakalı sorunları yetkililere soru sorarak anlamaya çalışmıştır. Bu sorulara karşılık Brassert firması yetkilileri İnönü'ye maliyetin kereste,çimento ve diğer malzemenin pahalılığından ileri geldiğini söylemiştir (Cumhuriyet 13 Birincikanun 1938:7). Ayrıca Türk işçilerin çalışma durumları ve yetenekleri üzerinde durulmuştur. İngiliz teknik elemanlar Türk işçilerin fabrikanın en ufak çivisinin çakılmasına kadar emeğinin olduğunu işçilerin yetenekli azimli ve çalışkan olduklarını anlatmışlardır . İnönü işçiler hakkında duyduğu olumlu sözler sonrasında memnuniyetini dile getirmiştir (Tan 13 İlkkanun1938:3,Akşam 13 Kanunuevvel 1938:10,Cumhuriyet 13 Birincikanun1938:7).

Yenişehir'den tekrar Karabük İstasyon'una dönen Cumhurbaşkanı İnönü buraya geldiğinde kendini görmeye Safranbolu'dan gelen öğrenci ve öğretmenler ile yakından ilgilenmiştir.Yıldız isimli bir öğrencinin verdiği çiçeği alan İnönü ,öğretmen ve öğrencilere sorular sorarak onların dertlerini dinlemiş ve çocuklara gelecek ile ilgili planlarını sormuştur (Cumhuriyet 13 Birincikanun 1938:7). Gittiği tüm şehirlerde olduğu gibi Karabük'te de işçi ,köylü ,öğrencilere sorular sorarak sohbet eden İnönü halkla yakın diyaloglar kurmuştur. Saat 11'de Ankara'ya gitmek üzere yanına Sümerbank Genel Müdürü'nü de alarak Karabüklülerin ve işçilerin sevgi gösterileri ,tezahüratları arasında yola çıkmıştır (Ayn Tarih 1938:9).

İsmet İnönü'nün Çankırı İncelemesi ve Ankara'ya Dönüşü

Karabük'ten sonra incelemelerine devam etmek için Çankırı'nın Çerkeş kazasına gelen İnönü burada özellikle köylüler ile görüşerek onların ekonomik durumlarını geçim sıkıntıları ve tarımsal sorunlar üzerinde durdu.Ayrıca kazanın aşayışı ve genel durumu hakkında kaymakamdan izahat aldı; kendisine samimi olarak dürüst cevaplar veren kaymakamın bu tavrından dolayı memnuniyetini açıkça belirtmiştir (Son Posta 13 Birincikanun 1938:11). 14 Aralık 1938' de 8.30' da Çankırı'ya gelen Cumhurbaşkanı İnönü ,Çankırı Valisi ve çeşitli memurlardan şehrin sorunları ile ilgili bilgi aldı.Yaklaşık 3 saat burada kalarak halk köylüler ve diğer meslek erbabları ile konuşarak dertlerini dinledi ihtiyaçları hakkında notlar aldı (Tan 14 İlkkanun1938:10).

Çankırı'da incelemelerini bitirdikten sonra 13Aralık1938 saat 12.30'da kentten ayrılmıştır (BCA 030.10.2.12.15/1).Yolculuk sırasında İnönü'nün özel treni Güney köyünde duraklayarak trenden inen Cumhurbaşkanı İnönü köylüler ile sohbet etmiştir. Daha sonra yola devam eden İsmet İnönü'yü Kalecik istasyonunda Başbakan Celal Bayar,İçişleri bakanı Refik Saydam ,Ankara Valisi Nevzat Tandoğan karşılamışlardır. Saat19:00'da Ankara'ya ulaşan Cumhurbaşkanı İnönü, Meclis başkanı,Genel Kurmay başkanı ve diğer devlet erkani tarafından tören ile karşılanmıştır.Böylelikle Kastamonu'dan başlayarak Zonguldak , Bartın ve Amasra, Karabük'ü kapsayan Batı Karadeniz seyahati sona ermiştir.

İsmet İnönü'nün Zonguldak Seyahatinin Basında Yansımaları

İsmet İnönü başbakanlık döneminde planladığı fakat gerçekleştirmediği Batı Karadeniz gezisini cumhurbaşkanı olduktan kısa süre sonra yapmıştır (Cumhuriyet 15 Eylül 1937:5). Bu gezi Cumhurbaşkanı sıfatıyla İsmet İnönü'nün ilk gezisi olması sebebiyle basın tarafından yakından takip edilmiş gezinin tüm detayları gazetelerde halka sunulmuştur.Ayrıca birçok köşe yazarı Atatürk sonrası İsmet İnönü'nün nasıl bir anlayış ile ülkeyi yöneteceğinin ipuçlarını bu geziden yola çıkarak köşelerinde yorumlamışlardır.

İnönü'nün Cumhurbaşkanlığına seçilmesinden sonra 1938 yılı Aralık ayının gazete sayfalarında Cumhurbaşkanı İnönü'nün İstanbul ve Trakya bölgesine bir gezi yapacağı ile ilgili haberler çıkmıştır (Cumhuriyet 4 Birincikanun 1938:1). Fakat 3 Aralık 1938 Akşam gazetesinde "İsmet İnönü'nün uğrayacağı ilk yerin Kastamonu olması muhtemeldir"alt başlığı ile gezinin İstanbul tarafına yapılmayacağı İnönü'nün başbakan iken planlayıp gidemediği Karadeniz gezisinin yapılacağı halka duyuruldu.Türk Dili gazetesi" Muhterem Şefimiz Seyahatlarını Kastamonu Vilayetine Yapacaklar", Cumhuriyet gazetesi " Cumhurreisimiz memleket seyahatine çıkıyor", "Reisicumhur yalnız Kastamamonu dahilinde küçük bir seyahat yapacak" başlıklarıyla kamuoyuna gezi duyurulmuştur. Gezinin süreci ile ilgili olarak gazete sütunlarında Ankara'dan yola çıkan İsmet İnönü'ün 6 Aralık 1938'de Kastamonu, 6 Aralık 1938'de 7 Aralık 1938'de Daday ve Taşköprü, 10 Aralık 1938'de İnebolu ve Amasra,Bartın , 11 Aralık 1938'de Zonguldak'ı ziyaret etmesinin ardından İnönü, 12 Aralık 1938'de Karabük'e varacağı 13 Aralık 1938'de ise gezinin sonlandırıldığı ile ilgili haberleri görmekteyiz. Batı Karadeniz gezisi ilgili haberlerde İsmet İnönü'nün şehirlerine teşrif edeceğini duyan halkın sevinç ve mutluluk içinde olduğu ve halkın İnönü'yü heyecanla bekledikleri anlatılmıştır.İnönü daha geziye başlamadan önce halkın şehirlerini süslemeye başladıkları geçeceği güzergah üzerine taklar kurulduğu ve her türlü hazırlığın yapılmaya başlandığı anlatılmıştır (Ulus 5 İlkkanun 1938:1; Cumhuriyet 5 Birincikanun1938 :1-8; Akşam 4 Kanunuevvel 1938:1).

Cumhurbaşkanının Zonguldak'a yapacağı gezi hakkında ilk bilgiyi Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Batı Karadeniz bölgesine yapacağı gezinin hemen öncesinde " Zonguldak halkına Büyük müjde Cumhur Başkanımız İsmet İnönü Şehrimize Şeref verecekler" başlığı ile Zonguldak gazetesinde görmektedir. Böylelikle Zonguldak halkı Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün şehirlerine geleceğini öğrenmiş oldular (Zonguldak 8 İlkkanun 1938:1).Zonguldak gazetesindeki açıklamalarda Zonguldak Valisi Halit

Aksoy Cumhurbaşkanı'nın şehre geleceği tarihin duyurulacağını ve Cumhurbaşkanı'nın gelmeden önce gerekli karşılama hazırlıklarının yapılması gerektiğini anlatmıştır. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı İnönü gelmeden önce Zonguldak halkı liman ve caddelerde karşılama hazırlıklarına başlamış gece şehrin ışıklandırılması, sokakların kamu binalarının dükkanların çiçekler ve bayraklar süslenmesi sağlanmıştır (Zonguldak 8 İlkkanun 1938:1).

Gezinin başlamasıyla birlikte Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Batı Karadeniz gezisine katılan bazı köşe yazarları gezinin seyrini gazete sütunlarında halka duyurmuşlardır. İnönü'nün bölgede yaptığı incelemeleri halk ile olan yakın diyaloglarını ve gezideki izlenimleri günü gününe yazmışlardır. Bu haberlerde özellikle yeni Cumhurbaşkanı olan İnönü'nün halk ile yakından ilgilemesi, dertlerini dinlemesi halk ile yakınlaşması vurgulanmıştır. Son Posta gazetesi yazarı Mecdi Sadrettin köşesinde "İnönü'nün kömür havzasında yaptığı incelemeleri ayrıntılı bir şekilde gazetesinde yazmıştır. "Milli Şef Zonguldak'ta alakadarları dinlediler"- "Sayın İnönü köylü ve esnafla karşı karşıya" - "Havzada kömür istihsalatını artırmak için ne gibi tedbirler almak lazım?" gibi başlıklar ile yazdığı yazılarla Zonguldak gezisini kamuoyuna duyurmuştur. Yine dönemin önemli gazetelerinden olan Cumhuriyet'in yazarı Mekki Said Esen "Doğrudan doğruya halkla en geniş şekilde mevzular üzerinde temaslar yapan Cumhuriyet Reis'in bu tetkiklerini bütün memleket için beşaret haberlerinin takib edeceği muhakkaktır. En doğruyu halkın ağzından dinlemek ve birçok işleri yerinde tetkik eylemek için geceli gündüzlü fasilasız çalışmakta olan İsmet İnönü'nün simasında bu temaslardan duyduğu büyük inşirah okunmaktadır." (Esen 1938:8). diyerek İnönü'nün halk ile yakın temas ederek onları dinlediğini ve sorunların çözümü için gelecek adına ümitkar olduğunu belirtmiştir.

Bu gazetelerden başka Tan gazetesi Zonguldak gezisini "Cümhurreisimiz Zonguldakta" başlığı ile duyurmuştur (Tan 11 İlkkanun 1938, 1). Yine Cumhuriyet gazetesi "İnönü bugün Zonguldakta" başlığı ile geziyi ve İnönü'nün incelemelerini okurlarına duyurmuştur. (Cumhuriyet 11 Birincikanun 1938:1). Bu gazetelerin yanısıra Yenisebah, Akşam, Anadolu, Haber, Kurun, Son Telgraf, Türk Sözü, Türk Dili, Doğrusöz ve Zonguldak isimli gazetelerin sayfalarında bu gezinin tüm ayrıntıları gün gün takip edilmiş ve halka Cumhurbaşkanı İnönü'nün Zonguldak kömür havzasındaki temaslarını ve incelemelerini anlatmışlardır. Ayrıca bu gazetelerin sayfalarında İnönü'nün bölgedeki ulaşım, madencilik, ormancılık, tarım, balıkçılık gibi ekonomik konular da detaylı inceleme yapması ele alınmıştır. Bu konuların yanısıra bölgedeki işçi sorunları, eğitim meseleleri, sağlık ve sosyal alanlardaki konularla da yakından ilgilendiği gazete sayfalarında görülmektedir. Gezinin bitmesi ve İnönü'nün Ankara'ya doğru yola çıkması ve Ankarada karşılanması da gazetelerde önemli yer tutmuştur. "Dün akşam Ankara'ya avdet eden Reisicumhur parlak surette karşılandı" başlığı ile Akşam gazetesinde yazan Hikmet Feridun Es İnönü'nün gezi sonrası Ankara'ya doğru yolculuğunu ve durduğu istasyonlardaki temaslarını ayrıntılı şekilde anlatmıştır (Es 1938:1-13).

Bu gezinin bitmesinden sonrada bazı gazetelerde gezide tespit edilen sorunların ne şekilde çözüldüğü ile ilgili yazılar olduğu görülmektedir. 1938 Temmuz ayında Cumhuriyet gazetesinin yazarı Abidin Daver'in gazetede sütunlarını incelediğimizde Zonguldak kömür havzası ile ilgili olarak şunları yazdığını görürüz. "1938 de ise, para kazanmak ikinci plana geçerek yerini istihsalı çoğaltmak gayesine bırakmıştır. Fakat

istihsali çoğaltırken amelenin hayat ve memleketin iktisadi kalkınması da beraber düşünülmiştir.” 1938’de ise Zonguldak’ta inşa edilmekte olan vilayet hastanesinden başka birde cidden mükemmel ve yepyeni ameale hastanesi vardır.” (Daver 1938: 1-3). Bu bilgilerden anlaşıldığı üzere İnönü’nün Zonguldak kömür havzasına yaptığı gezide tespit ettiği sorunların çözümü için yapılan çalışmalar basın tarafından takip edilmektedir.

Gezinin basına yansımaları hem gezi sırasında hem de gezi sonrasında basında devam etmektedir.

Sonuç

Atatürk’ün açtığı yoldan ilerleyen İsmet İnönü Başbakanlık döneminde onun ile birlikte inkılapların uygulayıcısı ve takipçisi olmuştur. İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçildikten sonra ,Atatürk’ten onun yolundan gidildiğini halkın dertlerini ve şikayetlerini yerinde dinlemek, ve çözüm yolları bulmak için çalışıldığını göstermek istemiştir. Bu gezilerin bir diğer amacı da Atatürk’ün ölümünden sonra oluşan umutsuz ,matem dolu havayı halk ve devlet bütünleşmesini sağlayarak ortadan kaldırmak istemesidir. Başbakanlık döneminde Zonguldak’a defalarca gelen İnönü şehrin sorunlarının çözümü ve madencilik sektörünün büyümesi alanında yaptığı çalışmalarının sonucunu görmek için bu geziyi yapmıştır. Türkiye’nin enerji, sanayi ve madencilik alanlarında önemli üssü olan Zonguldak kömür havzası bu seyahatin mühim bir parçası oldu. İnönü Zonguldak kömür havzasının sorunlarını yerinde görmek ve bizzat çareler aramak için halkın ayağına kadar gitmiştir. Bunun yanı sıra başka bir gayesi ise Zonguldak ile birlikte Bartın Amasra ve Karabük’ de ekonomiye katkı sağlayacak diğer iş kollarının verimli hale getirmek istemesidir .

İnönü karşılama töreni istememesine rağmen Zonguldak ve yöre halkı şehirlerine gösterilen bu teveccühe, minnetle karşılık vermek için sokakları süslemiş halk köylerden dahi gelerek İnönü’yü sevinçle karşılayarak tezahüratlar yapmışlardır. İnönü’de bundan duyduğu memnuniyetini açıkça dile getirmiştir. İnönü Zonguldak gezisi sırasında özellikle halk ,köylüler ve farklı meslek temsilcileri , ile bizzat konuşarak sorunlarını ve isteklerini dinlemiştir. Tespit ettiği sorunlar ile alakalı olarak , bölgede görev yapan bürokratlar ,işçi temsilcileri, mühendisler , ve diğer teknik personel ile bizzat soru cevap şeklinde sohbetler ederek sorunların kaynağını öğrenmeyi ve bazı sorunları ise yerinde çözme yolunu seçti. Zonguldak kömür havzasının kömür üretiminin artırılması için gerekli tedbirlerin alınması konusunda incelemeler yapmıştır. Bu konunun çözümü için özellikle işçi sorunları ile yakından ilgilenmiştir. İşçilerin yaşam ve çalışma şartları sosyo- ekonomik durumları hakkında yetkililerden ve işçilerden bilgi almıştır. İşçilerin daha iyi şartlarda çalışması sağlık ve beslenme sorunlarının çözümü için altyapı sorunları halledilmesi için yetkililere emirler vermiştir. Bu bağlamda kömür üretiminin artırılması dolayısıyla da Zonguldak kömür havzasını zirveye çıkarılmasını hedeflemektedir. Özellikle kömür üretiminin artırılması , kömürün kullanım alanlarının çeşitlendirilmesi , odun yerine kömür kullanılarak ormanların korunması , işçilerin sosyal ekonomik şartlarının düzeltilmesi ile ilgi sorunlar için çareler bulmaya çalışmıştır. İnönü’nün özellikle maden işçileri ile ilgilenerek onların sorunlarını dinlemesi ,yeni Türkiye’nin oluşturulmasında işçilere verilen değerin ortaya konulması açısından önemlidir.

Cumhurbaşkanı olduktan sonraki ilk seyahati dönem basında büyük bir ilgiyle karşılanmış ve dönemin önemli yazarları İnönü'nün halka gösterdikleri yakın ilgiyi ve yürüttüğü temasları övmüşlerdir. Gezi sırasında yöredeki her türlü halk zümresinden bilgi almış onlar ile sıcak diyaloglar kurarak bizzat tüm sorunlar ile yakından alakadar olmuştur. Halk nezdinde bu sorunların kısa sürede halledileceği izlenimini oluşturmuştur. İnönü'nün Ankara'ya döndükten sonra edindiği izlenimler neticesinde zirai, ekonomik, ticari, sanayi ve enerji alanlarında yeni icraatlar yapacağı anlaşılmıştır. Bu doğrultuda Cumhurbaşkanı İsmet İnönü gezisi sonrasında gezi ile ilgili izlenimlerini rapor olarak bakanlar kuruluna sunmuştur. Gezi sonrası İktisat vekili Şakir Kesebir ve Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Reisi, Başmühendis Adil ve Mütahhasıs Möller gibi uzmanların, Zonguldak havzasına bir inceleme gezisi yaparak kömür istihsalinin artırılması için rasyonel işletme plan ve projelerini hayata geçirilmesi sağlanmıştır. Zonguldak kömür havzasının kömürünün diğer ülkeler ile rekabet ederek yeni piyasalarda tercih edilmesi için kömürden düşük ihracat vergisi alınarak ihracat miktarını artırmak için 2/ 2/1347 numaralı 15 Şubat 1939 tarihli kararname çıkarılarak bu durum düzenlenmiştir.

Gezi sonrası dönemde özellikle işçilerin kalorili sıcak yemek yemesi için tedbirler alınmıştır. Özellikle bu dönemde Kömür İş yeni yemekhaneler ve yatakhaneler açarak işçinin sağlıklı şartlara kavuşmasını sağlamıştır. Yine bölgede üretimi artırmak ve modern üretim sağlayarak iş kazalarını önlemek için Zonguldak'ta maden teknisyenleri için okul açılmasına karar verilmiştir. Yine İşçilerin kalacağı pavyonların yapılması ve 18 yaşından küçük işçilerin eğitim alması için tedbirler alınmıştır. Maden mühendislerinin yurt dışında eğitim almaları konusunda kararlar alınmıştır. Ayrıca bölgenin enerji ihtiyacını karşılamak için Çatalağzı'nda elektrik santrali inşası kararlaştırıldı. Zonguldak-Kozlu arasında bir demiryolu hattı yapılması planlandı. Yine kömür ile alakalı olarak en önemli sanayi tesisi olan Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın tamamlanması kapasitesinin artırılması için tedbirler alındı ve 9 Eylül 1939 tarihinde fabrikanın ilk yüksek fırını törenle ateşlenmiş ve üretim başlatılmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde Havza kömür üretiminin 1937 yılında 2.306,869 tondan 1938'de 2,588,957 ton, 1939 yılında ise 2696935 tona 1940 da ise 3.019,458 tona yükseldiği görülmektedir. İnönü'nün bu gezisi Atatürk sonrası Türkiye'nin emin ellerde olduğunu ve her alanda gelişmenin devam edeceğini göstermiştir. Bu gezi ile ilgili genel izlenim İsmet İnönü'nün yurdun toprağından insanından gelen ve gelecek her türlü sese kulak verdiği anlaşılmaktadır. Her sese kıymet veren Cumhurbaşkanı İnönü'nün kalkınma yoluna giren ülkenin gidişine hız vermek için büyük tedbirlerin yanısıra mahalli ihtiyaçları karşılayacak küçük tedbirlere de aynı önemi göstermektedir. Zonguldak ve çevresine yönelik devletin ilgisinin arttığını ve madencilik, sanayi, enerji alanlarında yeni tedbirler alınarak bölgenin daha da gelişeceğinin ipuçlarını vermesi açısından bu gezi çok önemli olmuştur.

KAYNAKÇA

I-Arşiv Kaynakları

BCA,030.10.0.0.2.12.15

BCA, 030.10.2.12.15/1

BCA,030.10.2.12.15/2

BCA,030.10.2.12.15/4

BCA,030.10.2.12.15/5

BCA, 030.10.2.12.15/7

BCA, 030.10.2.12.15/8

BCA, 030.10.2.12.15/11

BCA, 030.10.2.12.15/13

BCA, 030.10.2.12.15/45

II-Resmi Kaynaklar

TBMM, Zabıt Ceridesi, Dönem: 2, Toplantı: 4, 1. İçtima. Cilt 27. 1 Teşrinisani 1926. 3.

Ayın Tarihi, no. 61. Basın Genel Direktörlüğü, Birincikanun,1938. 1-31.

Ayın Tarihi, Birincikanun 1938,s.2

TBMM. Cilt 20. Ankara, 1937.

Cumhurbaşkanlığı İsmet İnönü Arşivi, Yer: 2/10-14, Fihrist No: 4635.

III.Sürelî Yayınlar

Anadolu, (13 Birincikanun1938)

Akşam (7 Teşrinisani 1933)

Akşam, (7 Kanunuevel 1938)

Akşam ,(11 Kanunuevvel 1938)

Akşam , (12 Kanunuevvel 1938)

Akşam, (13 Kanunuevvel 1938)

Cumhuriyet, (15 Eylül 1937)

Cumhuriyet, (5 Birincikanun 1938)

Cumhuriyet, (6 Birincikanun 1938)

Cumhuriyet, (7 Birincikanun 1938)

Cumhuriyet, (11 Birincikanun 1938)

Cumhuriyet , (12 Birincikanun1938)

Cumhuriyet (13 Birincikanun1938)
Doğrusöz, (7 Aralık 1938)
Haber , (8 Ağustos 1935)
Haber , (11 İlkkanun 1938)
Tan , (6 İlkkanun 1938)
Tan , (11 İlkkanun 1938)
Tan , (12 İlkkanun 1938)
Tan , (13 İlkkanun 1938)
Tan , (14 İlkkanun 1938)
TürkDili, (7 Birincikanun1938)
TürkDili, (3 Birincikanun1938)
Türk Sözü,(11 Kanunuevvel 1938)
Son Posta,(10 Birincikanun 1938)
Son Posta, (12 Birincikanun 1938).
Son Posta ,13 Birincikanun1938)
Ulus, (5 İlkkanun 1938)
Ulus, (10 Birincikanun 1938)
Ulus, (12 İlkkanun 1938)
Ulus,(12 İlkkanun1938)
Ülkü , (İkincikânun 1939,sayı:71)
Vakit,(16 Ağustos 1934)
Yeni Asır,(9 Ağustos 1935)
Yeni Asır,(13 Kanunuevvel 1935)
Zonguldak ,(8 İlkkanun 1938)

IV.Kitap ve Makaleler

ATATAÜRK, Kemal Mustafa,(2006),**Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II (1906-1938)**,Cilt II. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

AKSOY, Halit, (8 İlkkanun 1938) , “Zonguldak Halkına Büyük Müjde”. **Zonguldak: 2.**

AYDEMİR, Şevket Süreyya, (2011),İkinci Adam (1884-1938),Cilt 1, İstanbul: Remzi Kitabevi

BAŞ, Arda, (2019) , “Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Karabük Ziyareti 1938”**Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Cilt 5, Sayı 7:99-111.

DAVULCU, Mahmut, (2013),”Bartın Yöresinde Ahşap Tekne Yapımcılığı”,**Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi** 5, no. 1 : 27.

DAVER, Abidin, (17, Temmuz 1938), “Zonguldakta Tetkikler” ,**Cumhuriyet**: 1-3.

DOĞAN, Avni, (1964), **Kurtuluş Kuruluş ve Sonrası**, İstanbul: Dünya Yayınları.

ESEN, Mekki Said, (11 Birincikanun 1938) , “İnönü’nün Parlak Seyahati” ,**Cumhuriyet**: 7.

ESEN, Mekki Said, (12 Birincikanun 1938), “Cumhurreisimiz Karabükte” ,**Cumhuriyet**: 9.

ESEN, Mekki Said, (13 Birincikanun 1938),”İnönü’nün tetkikleri”, **Cumhuriyet**: 1.

ES, Hikmet Feridun, (14 Kanunuevvel 1938),”Dün Akşam Ankara’ya Avdet Eden Reiscumhur Parlak Surette Karşılandı”,**Akşam**: 1-13.

EYÜBOĞLU, İsmail, (2009),**Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Bir İttihatçı: Kâzım Yurdalan:(1881/2-1962)**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

FINDIKOĞLU, Fahri Ziyaeddin, (1962),**Kuruluşunun XXV.Yılında Karabük (1937-1962)**, İstanbul: Türkiye Harsi ve İçtimai Araştırmalar Derneği Yayınları.

GENÇ, Hamdi (Eylül 2006), “2. Abdülhamit Döneminde Zonguldak Kaz’asının Kuruluşuna Dair Belgeler”,**Toplumsal Tarih**, no, 153: 84.

GÜLEN, Ahmet, (2020), “Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün İlk Yurt Gezisi Ve Yankıları” ,**Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, no. 67: 265-288.

İNÖNÜ, İsmet, (2003),**İsmet İnönü: Konuşma, Demeç, Makale, Mesaj Ve Söyleşiler: 1933-1938**, İstanbul: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu.

İMER , Hüseyin Fehmi, (1944),**Ereğli Maden Kömür Havzası Tarihçesi**, Zonguldak: CHP Zonguldak Halkevi Yayınları.

İSMAİL ,Tuncer ve NEZİOĞLU, Yılmaz, , (2013), **Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri (24 Nisan 1920-22 Mayıs 1950)**, Cilt 1. Ankara: TBMM Basımevi.

KARAKUZU, Hasan ve NAMAL, Yücel, (2014), “Başbakan İsmet İnönü’nün Zonguldak Kömür Havzası Ziyareti (15 AĞUSTOS 1934) “ , **İnsan ,Kimlik, Mekan Bağlamında Zonguldak Sempozyumu Bildirileri 16-18 Ekim 2014**, Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 276.

KARAOĞUZ, Tahir, (15 Eylül 1934) “Ne Mutlu Bize” , **Zonguldak**: 1-3.

KOCA, Hüseyin, (2005),”Sanayileşme Sürecinde Zonguldak Kömür Havzasında Nüfus ve Kentleşme Sorunlarının Genel Değerlendirilmesi”**Kent Tarihi Bienali 2005, Bildiriler Kitabı**. İstanbul: Ezgi Matbaası, 235..

NAMAL, Yücel, (2010),**Atatürk’ün Zonguldak Gezisi**, Ankara: Zonguldak İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.

ÖNDER, Mehmet, (1975),*Atatürk'ün Yurt Gezileri*, Ankara: Türkiye İşbankası Kültür Yayınları.

ÖZDEMİR, Hikmet,(2007),*Atatürk'ten Günümüze Cumhurbaşkanı Seçimleri*, İstanbul: Remzi Kitabevi..

ÖZGEN, Yüksel, (2011),*Arşiv Belgelerine Göre Atatürk'ün Çankırı Gezisi*,Çankırı: Çankırı Belediyesi Kültür Yayınları.

RENDİ, Mustafa Abdülhalik,(2019), *Günlükler: 1920-1950*, Düzenleyen: Aytaç; Sabri Demirci-Sayarı, İstanbul: Yapı kredi Yayınları.

SADRETTİN, Mecdi,(12 Birincikanun 1938),”İnönü'nün Kömür Havzasına Tetikleri” *Son Posta*:1-11

SADRETTİN, Mecdi,(12 Birincikanun 1938),”Havzada Kömür İstihalatını Artırmak İçin Ne Gibi Tedbirler Almak Gerek” *Son Posta*:1-11.

SAKAOĞLU, Necdet, (1987), *Amasra'nın Üçbin Yılı* ,Zonguldak: Zonguldak Valiliği Yayınları.

SAKAOĞLU, Necdet, (1999), *Çeşm-i Cihan Amasra* ,İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

TINAL, Melih,İsmet,(Ekim 2017),”İnönü'nün Kuzey Anadolu Ziyaretine İlişkin Gözlemler (6-13 ARALIK 1938)”*Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10, no. 52.

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI,(2006),*Cumhurbaşkanlığı Tarihi: 1923-2005*, Cumhurbaşkanlığı,Ankara: Cumhurbaşkanlığı.

TANIL, Zeki,(1944),*İnönü ve Kastamonu*. Kastamonu: Birlik Matbaası.

TURAN, Şerafettin, (2000), *İsmet İnönü, Yaşamı ,Dönemi ve Kişiliği*, Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Eserleri.

YURTOĞLU, Nadir, (2016-Güz), “Türkiye ‘de Zonguldak -Ereğli Havzası'nın Yapısal Analizi (1920-1960)”*Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, No. XVI/33: 211-256.

YURTOĞLU, Nadir,(2017) ,”Cumhuriyet Döneminin En Önemli Ağır Sanayi Hamlesi: Karabük Demir ve Çelik Fabrikası (1939-1960)”*Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, no. 96 : 155-204.

ZAMAN, Ekrem Murat, (2004),*Zonguldak Havzasının İki Yüzyılı*, Ankara: TM-MOB Maden Mühendisleri Yayınları.

Extended Abstract

In the establishment of the Turkish Republic and its development and development as a state, the tradition of statesmen's trips to the country has a very important place. Mustafa Kemal Pacha went to Anatolia and started the War of Independence based on the power of the people and achieved victory. After the victory, he made country tours again, aiming to consolidate the republican regime and to create the infrastructure for the reforms to be made. The main purpose of these trips is to improve the communication between the people and the state, to see the situation of the country on the spot and to determine the wishes and complaints of the people. The statesmen participated in the trips with many experts and bureaucrats. Thus, it was thought that the problems of the country would be solved by solving the local problems by ensuring the integration of the state and the people. The country tour, which has an important place in the tradition of Turkish state administration, was carried out by the prime minister, ministers and other bureaucrats together with M.Kemal Atatürk. One of the most important stops of these trips was the Zonguldak coal basin. The trips to the coal basin, which is a very important place for the Turkish economy and industry, started on March 25, 1923 with the Minister of Finance, then the Minister of Construction and Housing, the Minister of Agriculture, the Minister of Economy, the Minister of Public Works, the Chief of General Staff, the Minister of Interior and M.Kemal Atatürk continued with. İsmet İnönü, acting in accordance with this tradition, came to Zonguldak during both his prime minister and presidency duties.

İnönü made trips to Zonguldak as the Prime Minister in 1933, 1934, 1935, 1937. İsmet İnönü, as the prime minister, came to the Zonguldak coal basin for the first time on 17 November 1933. During this two-day trip, he went down to the mines, took a close interest in the workers and the local people and stated that he left this trip satisfied. Prime Minister İsmet İnönü came to Zonguldak again on 15 August 1934. This trip was organized in order to examine the Türk-İş mining site and to lay the foundation of the Artificial Anthracite Factory. Another trip was the visit to Zonguldak on 7 August 1935 by the Güneysu ferry. Prime Minister İnönü wanted to see the results of the investments he had previously laid in Zonguldak and to examine the progress in mining on the spot. He examined the coal mine site and the Sömikok factory and made various contacts. In 1937, he participated in the groundbreaking ceremony of the Karabük Iron and Steel Factory. Again in 1937, upon the invitation of the regional deputies and administrators, İsmet İnönü planned to make a trip to the north of Anatolia, including Zonguldak, during his duty as the Prime Minister, but this trip did not take place because he left his post.

However, İsmet İnönü made a trip between 6-13 December 1938 after he became President. This trip was the first domestic trip İnönü made after he became President. Shortly after İsmet İnönü became President, he visited Kastamonu on 6 December 1938, Daday and Taşköprü on 7 December 1938, İnebolu and Amasra on 10 December 1938, and Zonguldak on 11 December 1938, İnönü visited on 12 December 1938. and arrived in Karabük. He returned to Ankara on 13 December 1938, after the excursions and examinations were completed. İnönü became close with the people in Zonguldak and its towns, which he visited, and listened to their problems and wishes and recorded them personally. He was closely interested in increasing the coal production

in the Zonguldak coal basin, the problems of the workers and the development of the region. He supervised the investments made in the region before. During and after the trip, he made an effort to solve the problems with his directives. After Kastamonu, the first stop of the Western Black Sea tour, President of Zonguldak Governor Halit Aksoy and his delegation came to Amasra, the town of Zonguldak, on 10 December 1938, by sea. Here he had contacts with peasant workers and professionals from different professions. In the contacts made by President İnönü, socio-economic problems in the region, shipbuilding sector, fishing, mining sector and maritime transportation were emphasized. After the Amasra trip, he decided to go to Bartın upon the intense request of the people of Bartın, although he was not in the itinerary. He received information from the authorities about the use of the Bartın stream for transportation, forestry, mining and social problems of the city, especially in shipbuilding in Bartın. President İnönü, who came to Zonguldak from Bartın, was greeted with great joy by the people in Zonguldak.

Due to the importance of Zonguldak in the fields of mining, energy, industry and transportation, İnönü has focused on studies on these issues. Managers of the mining sector in Zonguldak exchanged ideas with regional deputies and experts. He received information and suggestions from the authorities to solve the problems that prevent the increase of coal production. Problems were discussed about improving the living and working conditions of the workers and getting adequate wages in order to increase the production. All the problems of the Zonguldak coal basin, which is the key point of Turkey's economic development, have been dealt with very closely.

President İnönü came to Karabük after Zonguldak to inspect the Iron and Steel Factory built in the town of Karabük. He examined the construction process of the factory, which he laid the foundation of in 1937, the development in the region and the working conditions of the workers on site. He has seen the work done for the factory to start production, which is the most important move of Turkey in the field of heavy industry and industrialization. He met with the people and workers in this region and took their pulse closely. President İnönü returned to Ankara after the trip and prepared a report on his impressions and problems during the trip. In line with this report, new measures have been taken to solve the problems. With this study, the reasons for President İnönü's visit to Zonguldak, Amasra Bartın and Karabük on 11 December 1938, İnönü's contacts with the public, the interest of the people of the region in these visits and their reflections on the press were tried to be revealed.

